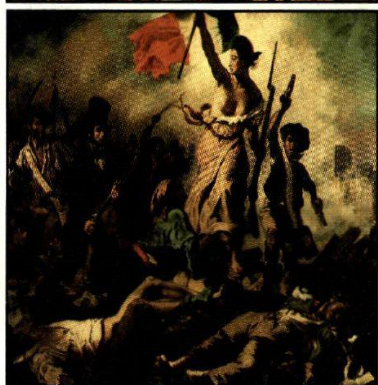

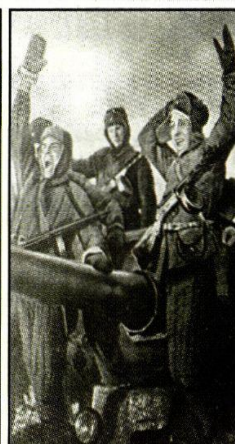
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(από το 1815 έως σήμερα)

Γ' Τάξη ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ και Δ' Τάξη ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 11ος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ιωάννης Κολιόπουλος

Καθηγητής του Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης

Κωνσταντίνος Σβολόπουλος

Ακαδημαϊκός Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ευάνθης ΧατζηΒασιλείου

Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Θεόδωρος Νημάς

Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων-δρ. φ.

Χάρης Σχολινάκη-Χελιώτη

Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπαίδευσης-δρ. ιστορίας της τέχνης

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αθανάσιος Βερέμης

Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Άρτεμις Ξανθοπούλου-Κυριακού

Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δημήτριος Γιαννακόπουλος
Πάρεδρος ε.θ. του τμήματος Αξιο-
λόγησης και Επιμόρφωσης του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου-δρ. ευ-
ρωπαϊκής ιστορίας

Βασίλειος Τσιλιμίγκρας
Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων-
μ.δ. ιστορίας

Αθανάσιος Χρήστου
Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπαίδευσης-δρ.
ιστορίας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαιρίτα Κλειδωνάρη
Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπαίδευσης-
φιλόλογος

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Αναστασία Κυρκίνη-Κούτουλα
Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτού-
του-δρ. ιστορίας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τμήμα γραφιστών του ΟΕΔΒ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Ιωάννης Κολιόλος Κωνσταντίνος
Σβολόπουλος**

**Ευάνθης Χατζηβασιλείου Θεόδω-
ρος Νημάς**

Χάρης Σχολινάκη-Χελιώτη

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
(από το 1815 έως σήμερα)**

**Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου και Δ' Τάξη
Εσπερινού Λυκείου
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

**Προσαρμογή του βιβλίου για
μαθητές με μειωμένη όραση**

**Ομάδα Εργασίας Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Μετατροπή: Κατερίνα Μπούτσια

Επιμέλεια: Κατερίνα Γαλήνα

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

Οι πολλαπλές εστίες πολέμου. Στα χρόνια που ακολούθησαν το τέλος του Ψυχρού Πολέμου τα προβλήματα και οι προκλήσεις μεταλλάχθηκαν και, υπό μια έννοια, παρουσιάζονται με πιο έντονη μορφή. Η παγκόσμιων διαστάσεων ιδεολογική πόλωση της εποχής του Ψυχρού Πολέμου δεν υπάρχει πλέον, αλλά στη θέση της αναπτύχθηκαν, σε πολλά σημεία του πλανήτη, συγκρούσεις εθνοτικές, που κόστισαν ζωές χιλιάδων ατόμων. Στη δεκαετία του 1990 διεξήχθη ένας μεγάλος αριθμός συγκρούσεων, ορισμένες από τις οποίες εξελίχθηκαν σε ανθρωπιστικές καταστροφές: Σομαλία, Ρουάντα, διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Επιπλέον, αν και

οι θεσμοί της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας υιοθετούνται σήμερα από περισσότερες χώρες του πλανήτη παρά στο παρελθόν, σε πολλές περιπτώσεις δεν εφαρμόζονται καθόλου ή εφαρμόζονται προσχηματικά, για να καλύψουν προκλητικές παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Ο κόσμος των δύο ταχυτήτων. Οι αρχικές αισιόδοξες προβλέψεις για την κατάργηση των φραγμών ή των περιοριστικών ρυθμίσεων στην παγκόσμια διακίνηση προϊόντων, κεφαλαίων ή υπηρεσιών («παγκοσμιοποίηση»*) δεν έχουν επαληθευτεί. Βέβαια, η πρόοδος των συγκοινωνιακών και επικοινωνιακών μέσων έχει συμβάλει καθοριστικά στην εξέλιξη αυτή και όλοι μας βιώνουμε πλέον έναν πολιτισμικό συγκρητισμό. Ωστόσο, η

ανισομέρεια στην κατανομή των πόρων του πλανήτη συνεχίζεται, και πολλές χώρες της περιφέρειας αντιμετωπίζουν το φάσμα της πείνας και της ανθρωπιστικής καταστροφής, ιδίως στην Αφρική, όπου διεξάγεται και μια σειρά επίπονων και σκληρότατων εσωτερικών συγκρούσεων. Ο μεγάλος ρυθμός των γεννήσεων στις χώρες αυτές προκαλεί υπερπληθυσμό, με αποτέλεσμα να μην επαρκούν οι έτσι κι αλλιώς μικρές οικονομικές τους δυνατότητες για τη διατροφή των λαών τους. Η ανισότητα αυτή τόσο στην πολιτική επιρροή όσο και στην πρόσβαση σε πλουτοπαραγωγικές πηγές απειλεί να πυροδοτήσει συγκρούσεις πολύ διαφορετικές, αλλά όχι λιγότερο έντονες ή επικίνδυνες από αυτές του παρελθόντος

Η διαταραχή του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Τα οικολογικά προβλήματα δεν είναι άσχετα και με το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα προβλήματα αυτά, από τη φύση τους, είναι ζητήματα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Η μόλυνση και η καταστροφή του περιβάλλοντος απειλούν να επιβαρύνουν τη ζωή όλων των κατοίκων του πλανήτη. Το πρόβλημα ήλθε στο προσκήνιο της επικαιρότητας από τη δεκαετία του 1980, στην αρχή με τη μορφή της πιθανής μόλυνσης από την αλόγιστη χρήση της πυρηνικής ενέργειας ή και των πυρηνικών όπλων. Το μεγάλο πυρηνικό ατύχημα στον σοβιετικό σταθμό παραγωγής πυρηνικής ενέργειας του Τσερνομπίλ στην Ουκρανία, το 1986, υπογράμμισε ακόμη πιο έντονα το στοιχείο

αυτό. Η καταστροφή των παρθένων δασών του Αμαζονίου, το φαινόμενο του «θερμοκηπίου» και η εμφανής βίαιη μεταβολή του κλίματος σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη αποτελούν περαιτέρω ενδείξεις αυτού του μεγάλου προβλήματος. Εξάλλου, και οι πλουτοπαραγωγικές πηγές της Γης δεν είναι ανεξάντλητες. Ενδεικτικό είναι το πρόβλημα της λειψυδρίας που αντιμετωπίζουν αρκετές περιοχές, ιδίως στη Μέση Ανατολή, και το οποίο μπορεί να προκαλέσει ακόμη μεγαλύτερη διεθνή ένταση στο μέλλον.

Η ανθρωπότητα ενώπιον των κοινών προκλήσεων. Ο Αμερικανός πρόεδρος Τζον Φ. Κένεντυ απευθύνεται στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, 20 Σεπτεμβρίου 1963. Ακολουθεί απόσπασμα της ομιλίας του:

«Η προσπάθεια να βελτιωθεί η ζωή του ανθρώπου δεν είναι υπόθεση των λίγων. Είναι υπόθεση όλων των εθνών - όταν ενεργούμε μόνοι, όταν συνεργαζόμαστε σε ομάδες, όταν λειτουργούμε στα Ηνωμένα Έθνη, καθώς η αρρώστια και η επιδημία, η λεηλασία και η μόλυνση, οι κίνδυνοι της φύσης και η πείνα των παιδιών είναι εχθροί του κάθε έθνους. Η γη, η θάλασσα και ο αέρας ενδιαφέρουν κάθε έθνος. Και η επιστήμη, η τεχνολογία και η παι-

δεία μπορούν να αποτελέσουν τους συμμάχους κάθε έθνους.

Ποτέ πριν δεν είχε ο άνθρωπος τέτοια δυνατότητα να ελέγξει το περιβάλλον του, να δώσει ένα τέλος στη δίψα και στην πείνα, να νικήσει τη φτώχεια και την αρρώστια, να εξαλείψει τον αναλφαβητισμό και τη μαζική ανθρώπινη αθλιότητα. Έχουμε τη δύναμη να φτιάξουμε την καλύτερη γενιά στην ιστορία του κόσμου -ή να τη μετατρέψουμε στην τελευταία που θα ζήσει».

Η ρύπανση του περιβάλλοντος

«Η οικονομική ανάπτυξη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ενίσχυσε τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον. Τα εργοστάσια παρήγαν ρύπους που έβλαπταν την ατμόσφαιρα και προκαλούσαν όξινη βροχή, η οποία

δηλητηριάζει δάση, ποταμούς και λίμνες. Η καταστροφή του περιβάλλοντος από τη βιομηχανία ήταν ιδιαίτερα σοβαρή στην Ανατολική Ευρώπη, ενώ αρκετές φορές δυτικές εταιρείες μετέφεραν την παραγωγή τους σε χώρες όπου η νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος ήταν λιγότερο αυστηρή. Τα ιδιωτικά αυτοκίνητα αποτέλεσαν τη δεύτερη μεγάλη αιτία περιβαλλοντικής καταστροφής. Η χρήση τους αυξήθηκε υπερβολικά, ιδιαίτερα στη Β. Αμερική. Τα αυτοκίνητα προκάλεσαν άμεση καταστροφή (λόγω των ρύπων των εξατμίσεών τους) και απαίτησαν τη διάθεση όλο και μεγαλύτερων περιοχών της χώρας για την κατασκευή νέων δρόμων. Μεγάλη περιβαλλοντική καταστροφή προκάλεσε και η πρόοδος της γεωργίας και της δα-

σοπονίας. Δάση σε ολόκληρο τον κόσμο κόπηκαν για την προμήθεια ξυλείας. Η χρήση εντομοκτόνων και λιπασμάτων για την αύξηση της γεωργικής παραγωγής σήμαινε ότι όλο και μεγαλύτερες ποσότητες επιβλαβών νιτρούχων ουσιών εισχωρούσαν στο έδαφος και στους ποταμούς [...]. Το περιβάλλον απέκτησε ιδιαίτερη σημασία στα τέλη του 20ού αιώνα [...]. Από τη δεκαετία του '80 δρομολογήθηκε, επιτέλους, μια συντονισμένη διεθνής προσπάθεια για να τεθούν υπό έλεγχο οι χειρότερες επιπτώσεις της περιβαλλοντικής ρύπανσης. Στη "Διάσκεψη Κορυφής για τη Γη", που διεξήχθη στο Ρίο ντε Τζανέιρο (1992), επιτεύχθηκαν οι πρώτες συμφωνίες για τον περιορισμό των επιβλαβών ρύπων και το 1997 υπογράφηκε στο Κιότο της Ιαπωνίας

συνθήκη για την αποτροπή της αύξησης της θερμοκρασίας. Η ρύπανση παραμένει κεντρικό σημείο του αγώνα για την ανατροπή των οικολογικών καταστροφών που προκάλεσε η σύγχρονη βιομηχανία».

Richard Overy (επιμ.), «Ιστορικός Άτλας του 20ού αιώνα», εφημερίδα Η Καθημερινή, Αθήνα 1999, σ. 200-201.

Η καταστροφή του περιβάλλοντος, δοκιμασία για τον πολιτισμό μας

«Για να απαλλαγεί η Γη από τους εφιάλτες της, χρειάζεται ίσως κάτι ριζικότερο από τις βραδύτατες κινήσεις σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Η περιβαλλοντική κρίση είναι, σε πρωτογενές επίπεδο, κρίση του σύγχρονου πολιτισμού και των αξιών του. Αυτό που χρειάζεται,

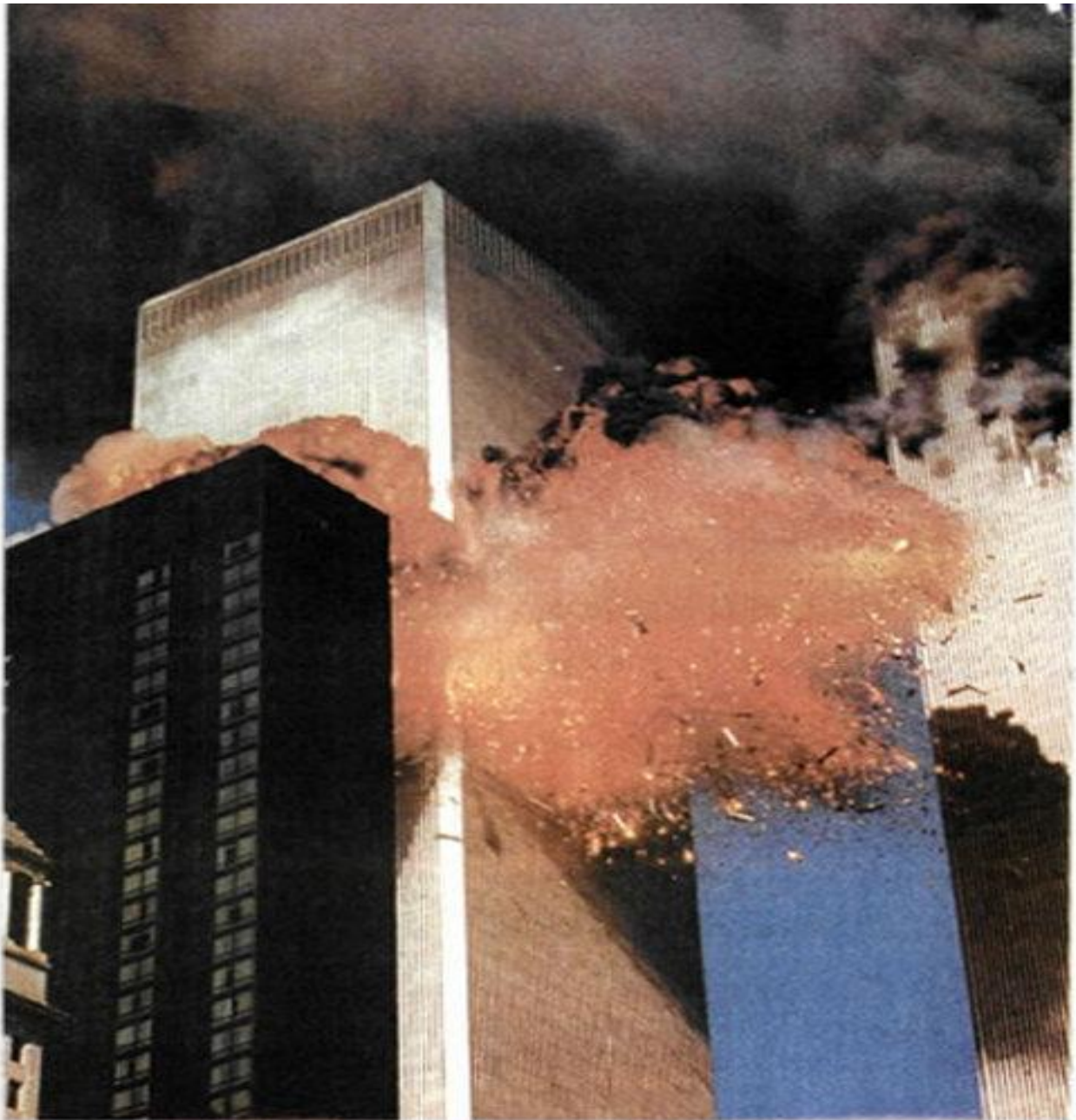
συνεπώς, είναι να αμφισβητηθεί η ίδια η έννοια της προόδου και η μονομέρεια της πρακτικής της. Διότι η πρόοδος, μέχρι τώρα, περίπου ταυτίζεται με τα τεχνολογικά αγαθά και τη βελτίωση των οικονομικών παραμέτρων. Ελάχιστα αναφέρεται σε ποιοτικές παραμέτρους, στην αρμονική ισορροπία του ανθρώπου με το περιβάλλον του, σ' αυτόν καθ' εαυτόν τον εσωτερικό άνθρωπο και στην ανάγκη του να υπάρξει με τους άλλους. Η τυφλή επιδίωξη της ανόδου του ατομικού ή εθνικού εισοδήματος δεν οδηγεί πάντοτε στην άνοδο του βιοτικού -με την έννοια του βίου, της ζωής- επιπέδου. Οδηγεί, συνήθως, σε έναν άνθρωπο χωρίς σοφία και ευθύνη, στερημένο από την παρηγοριά της τέχνης και την ανάσα του διπλανού, έρμαιο δυνάμεων που στηρίζουν την

**εξουσία τους στην ισοπέδωση τη
δική τους και της φύσεως**

**Γιώργος Γραμματικάκης, Η Κόμη
της Βερενίκης, Πανεπιστημιακές
Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 200525,
σ. 148-149**

**Τα φαινόμενα της βίας και της
τρομοκρατίας. Οι μορφές της βίας
αλλάζουν και γίνονται ακόμη πε-
ρισσότερο ακραίες. Η ένταση των
«τυφλών» τρομοκρατικών επιθέ-
σεων, μετά την καταστροφή των
Δίδυμων Πύργων στη Νέα Υόρκη
στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, κατα-
δεικνύει ότι το πρόβλημα αυτό α-
πειλεί να λάβει διαστάσεις πέρα
από κάθε έλεγχο. Οι σύγχρονες δη-
μοκρατικές κοινωνίες οφείλουν να
το αντιμετωπίσουν με σεβασμό
στις αρχές της δημοκρατίας και στα**

δικαιώματα των πολιτών, καθώς και με την αποτελεσματική καταπολέμηση των αιτίων που οδηγούν κάποιους ανθρώπους σε τόσο ακραίες μορφές ενεργειών. Στο πεδίο αυτό, κρίσιμης σημασίας θα είναι η προσπάθεια για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της εντεινόμενης φτώχειας σε πολλές περιοχές του πλανήτη.

Το «τυφλό» τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους στο Διεθνές Κέντρο Εμπορίου της Νέας Υόρκης και στο αμερικανικό Πεντάγωνο την 11η Σεπτεμβρίου 2001 είχε ως συνέπεια χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες.

Ο ενεργός ρόλος των πολιτών.
Στην αντιμετώπιση ωστόσο προβλημάτων, όπως αυτά που προαναφέρθηκαν, πρωταγωνιστές δεν είναι πλέον μόνον τα κράτη. Οι κινήσεις των πολιτών μπορούν να διαδραματίσουν -και ήδη διαδραματίζουν- έναν ενεργότερο ρόλο στην ενημέρωση και τη δράση. Οικολογικά κινήματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, καθώς και πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών, που εκδηλώνονται στο διεθνές πεδίο, προσπαθούν να προστατεύσουν το περιβάλλον, να βοηθήσουν τους πάσχοντες, να μειώσουν τη διεθνή ένταση σε επικίνδυνες διεθνείς διαμάχες. Η ενεργοποίηση του πολίτη αποτελεί ένα εντελώς νέο στοιχείο στις διεθνείς υποθέσεις (στις οποίες παλαιότερα μόνος δρων ήταν το κράτος) και μπορεί να αναδειχτεί σε

βασικό παράγοντα, ικανό να επηρεάσει την πορεία του πλανήτη. Άλλωστε στη σύγχρονη εποχή, όπου οι προκλήσεις και τα προβλήματα λαμβάνουν παγκόσμιες διαστάσεις, η ασφάλεια και η ευημερία ενός λαού δεν τον απαλλάσσουν από την ανάγκη να ενδιαφέρεται για την ευημερία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Για τούτο, ασφαλώς, γίνεται ακόμη πιο αντιληπτή η ανάγκη της διαμόρφωσης σωστά ενημερωμένων, ενεργών πολιτών.

Παγκοσμιοποίηση και πολιτισμός
«Ένας ιδιαίτερα ισχυρός παράγοντας ενίσχυσης της παγκοσμιοποίησης είναι και η διάδοση της εμπορευματοποιημένης πολιτιστικής παραγωγής, είναι και ο πολιτισμός.

Βέβαια, ο πολιτισμός παγκοσμίως δεν αναπτύσσεται μόνο από τις διεθνοποιημένες μορφές του, αλλά και με τις τοπικές εκφάνσεις του [...]. Είναι γνωστό ότι ο πολιτισμός αποτελεί κεντρικό σημείο αναφοράς στη θεωρητική συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση, για τον προσδιορισμό της ταύτισης και της διαφορετικότητας. Στον βαθμό που ο κόσμος, πιο σωστά ορισμένες πλευρές της ζωής των ατόμων και των κοινωνιών, ενοποιείται πολιτισμικά ή ορισμένες δυνάμεις επιδιώκουν να επιβάλουν αυτή την ενοποίηση, δημιουργούνται και αντίρροπες δυνάμεις, επιβεβαιώνοντας και σε αυτόν τον τομέα τη διαλεκτική παγκοσμιοποίησης και κατακερματισμού. Η διάδοση συγκεκριμένου τύπου μουσικής, χορευτικών κινήσεων, είδους ντυσίματος

και φαγητού και οι αντιστάσεις που υπάρχουν σε αυτή τη διάδοση (αντίσταση η οποία εξαρτάται ευθέως ανάλογα με την ποιότητα της εθνικής-τοπικής πολιτισμικής εξέλιξης στον κάθε τομέα, καθώς και από τη δημιουργική αφομοίωση των σύγχρονων τεχνικών-τεχνολογιών από τον τοπικό-εθνικό πολιτισμό) αποτελούν την καθημερινή επιβεβαίωση της διαλεκτικής ανάμεσα στην τάση παγκοσμιοποίησης και κατακερματισμού».

Νίκος Κοτζιάς, Προλεγόμενα στο Ούλριχ Μπεκ, Τι είναι παγκοσμιοποίηση, μτφρ. Γ. Παυλόπουλος, Καστανιώτης, Αθήνα 1999.

Στον πρωτεϊκό κόσμο που ζούμε αντιμετωπίζουμε καταστάσεις ρίσκου

«Είναι ο κόσμος στον οποίο ζούμε, στα τέλη του 20ού αιώνα, διαφορετικός απ' ό,τι παλιότερα; Πιστεύω ότι είναι. Θεωρώ ότι βιώνουμε μια σημαντική περίοδο ιστορικού μετασχηματισμού και υπάρχουν βάσιμοι και αντικειμενικοί λόγοι που στηρίζουν αυτή μου την πίστη. Επιπλέον, οι αλλαγές που μας επηρεάζουν δεν περιορίζονται σε μία μόνο περιοχή του πλανήτη, αλλά εξαπλώνονται σχεδόν παντού. Οι βασικές δυνάμεις που καθόρισαν την εξέλιξη της εποχής μας είναι η επιστήμη, η τεχνολογία και η ορθολογική σκέψη, που έχουν τις απαρχές τους στην Ευρώπη του 17ου και 18ου αιώνα. Η δυτική βιομηχανική

κουλτούρα διαμορφώθηκε απ' τον Διαφωτισμό [...]. Οι φιλόσοφοι του Διαφωτισμού ενεργούσαν με βάση μια απλή αλλά προφανώς πολύ ισχυρή ηθική αρχή. Πίστευαν ότι όσο περισσότερο είμαστε ικανοί να κατανοήσουμε λογικά τον κόσμο και τον εαυτό μας, τόσο περισσότερο έχουμε τη δυνατότητα να διαμορφώσουμε την ιστορία έτσι, ώστε να εκπληρώνονται οι στόχοι μας [...]. Ωστόσο, ο κόσμος μέσα στον οποίο ζούμε σήμερα ούτε μοιάζει ούτε δίνει την αίσθηση της κοινωνίας την οποία είχαν προβλέψει. Αντί να τείνει να βρίσκεται κάτω από τον απόλυτο έλεγχο μας, φαίνεται να μας ξεφεύγει - είναι ένας πρωτεϊκός κόσμος. Επιπλέον, κάποιοι από τους παράγοντες που υποτίθεται ότι θα καθιστούσαν τη ζωή μας περισσότερο σίγουρη και

προβλέψιμη, όπως η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας, έχουν συχνά τα αντίθετα ακριβώς αποτελέσματα Έτσι, οι παγκόσμιες κλιματικές αλλαγές και οι κίνδυνοι που συνεπιφέρουν οφείλονται μάλλον στις παρεμβάσεις μας στο περιβάλλον. Δε συνιστούν φυσικό φαινόμενο [...]. Αντιμετωπίζουμε καταστάσεις ρίσκου που κανένας μέχρι σήμερα στην ανθρώπινη ιστορία δεν υποχρεώθηκε να αντιμετωπίσει - το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι απλώς μία από αυτές. Πολλά από τα καινούργια ρίσκα και τις καινούργιες αβεβαιότητες επιδρούν πάνω μας χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τον τρόπο που ζούμε ή το εάν είμαστε προνομιούχοι ή στερημένοι. Είναι συνδεδεμένα με την παγκοσμιοποίηση [...].» Άντονι Γκίντενς, Ο κόσμος των

ραγδαίων αλλαγών. Πώς επιδρά η παγκοσμιοποίηση στη ζωή μας, μτφρ. Κ.Δ. Γεώργιας, Μεταίχμιο, Αθήνα 2001, σ. 33-34.

Η οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας και η παγκοσμιοποίηση

«Η παγκοσμιοποίηση είναι πλέον μια διαδικασία σε εξέλιξη και καμιά δύναμη δε φαίνεται ότι μπορεί να την αναστείλει. Ανοίγει για την ανθρωπότητα υπέροχες δυνατότητες και απροσδόκητες προοπτικές. Αλλά και συνεπιφέρει αλυσιδωτές αναταραχές και ανακατατάξεις. Ανεξάρτητα όμως από τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις, αυτή συντελείται χωρίς να την εμποδίζουν τυχόν αναστεναγμοί ή εξορκισμοί των μη οικονομολόγων. Από διάφορες πλευρές ακούγονται διαμαρτυρίες ότι η παγκοσμιοποίηση κινείται

προς κατευθύνσεις που δεν εξασφαλίζουν τις βασικές ανθρώπινες αξίες, τη δικαιοσύνη, τον σεβασμό της ταυτότητας των ανθρώπων, την πολυμορφία των ανθρώπινων πολιτισμών. Ότι η νέα παγκόσμια τάξη, που διευθύνεται από τις πολυεθνικές, είναι εργαλείο πιέσεων για νέες μορφές αποικιοκρατίας. Ο πιστός δεν αιφνιδιάζεται από αυτό το φαινόμενο. Η παγκοσμιότητα και οικουμενικότητα αποτελούν βασικό στοιχείο της πίστεως και της προσδοκίας του. Είναι πεπεισμένος ότι το γνήσιο θρησκευτικό βίωμα έχει τη δύναμη να συμβάλει αποφασιστικά σε δημιουργικές επεμβάσεις, βασιζόμενο στις αιώνιες αρχές σεβασμού του κάθε ανθρώπινου προσώπου, της ελευθερίας, της ειρήνης, της δικαιοσύνης και αλληλεγγύης. Να προσφέρει νόημα

στη ζωή του ανθρώπου και υπέρβαση της αγωνίας του θανάτου. Η οικουμενικότητα είναι μέσα στο αίμα των ορθοδόξων [...]. Στη θέση μιας παγκοσμιοποίησης που μετατρέπει λαούς και ανθρώπους σε πολύ χρήσιμο για τους οικονομικούς σκοπούς μιας ανώνυμης ολιγαρχίας, το ορθόδοξο βίωμα και όραμα προτείνει και καλεί σε προσπάθεια για κοινωνία αγάπης. Το αυθεντικά χριστιανικό είναι: Να πιστεύει κανείς εκεί όπου όλα φαίνονται χωρίς ελπίδα, διότι στηρίζεται στη βεβαιότητα ότι τελικά κάποιος Άλλος ρυθμίζει την εξέλιξη του σύμπαντος [...]. Να ζει με τη βεβαιότητα ότι η παγκόσμια κοινωνία αγάπης ελευθέρων προσώπων είναι ιδανικό για το οποίο αξίζει να αγωνίζεται. Να δρα δημιουργικά στο τοπικό με προοπτική το πα-

**γκόσμιο, να ανταποκρίνεται υπεύ-
θυνα στο συγκεκριμένο χρέος με
προσανατολισμό και σκοπό ζωής
το Άπειρο - τον Θεό της Αγάπης».**

**Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τιρά-
νων και πάσης Αλβανίας, Παγκο-
σμιότητα και Ορθοδοξία, Ακρίτας,
Αθήνα 2004, σ. 267-268.**

Οι 28οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 στην Αθήνα αποτέλεσαν κορυφαίο παγκόσμιο αθλητικό και πολιτιστικό γεγονός με επίκεντρο τη χώρα που τους γέννησε.

Ερωτήσεις

- 1. Να επιλέξετε ένα κείμενο από ημερήσια εφημερίδα το οποίο να αναφέρεται σε ένα ή περισσότερα από τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής και να το σχολιάσετε.**
- 2. Σχολιάστε μια κινηματογραφική ταινία που είδατε πρόσφατα και η οποία αναφέρεται σε ένα από τα παραπάνω προβλήματα.**

19ος ΑΙΩΝΑΣ

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ

1803 Ο Τζον Ντάλτον (John Dalton, 1766-1844) ορίζει την έννοια του ατομικού βάρους.

1820 Ο Αντρέ-Μαρί Αμπέρ (Andre-Marie Ampere, 1775-1836) αρχίζει τη μελέτη του φαινομένου του ηλεκτρομαγνητισμού.

1821 Ο Μάικλ Φάραντεϋ (Michael Faraday, 1791-1867) παράγει κίνηση από ηλεκτρικές δυνάμεις.

1843 Ο Τζέιμς Τζάουλ (James Prescott Joule, 1818-1889) επιτυγχάνει τη μέτρηση μηχανικού ισοδύναμου θερμότητας.

1844 Ο Σάμιουελ Μορς (Samuel Morse, 1791-1872) τελειοποιεί τον τηλέγραφο.

1847 Ο Χέρμαν φον Χέλμχολτς (Hermann von Helmholtz, 1821-1894) διατυπώνει τον πρώτο νόμο της θερμοδυναμικής.

1859 Ο Δαρβίνος (Charles Darwin, 1809-1882) εκδίδει το έργο του > Περί της καταγωγής των ειδών.

1865 Ο Τζέιμς Κλερκ Μάξγουελ (James Clerk Maxwell, 1831-1879) επινοεί τις ομώνυμες εξισώσεις.

1865 Ο Γκρέγκορ Γιόχαν Μέντελ (Gregor Johann Mendel, 1822-1884) ανακαλύπτει τους νόμους της κληρονομικότητας.

1865 Ο Τζόζεφ Λίστερ (Joseph Lister, 1827-1912) καθιερώνει την αντισηπτική χειρουργική.

1869 Ο Ντμίτρι Ιβάνοβιτς Μεντελέγιεφ (Dmitri Ivanovich Mendeleev,

1834-1907) συντάσσει το περιοδικό σύστημα των χημικών στοιχείων.

1870 Ο Λουί Παστέρ (Louis Pasteur, 1822-1895) εργάζεται επάνω στα βακτήρια (1870-1895).

1872 Ο Βίλχελμ Βουντ (Wilhelm Wundt, 1832-1920) ιδρύει το πρώτο εργαστήριο πειραματικής ψυχολογίας στην Ευρώπη.

1876 Ο Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπελ (Alexander Graham Bell, 1847-1922) εφευρίσκει το τηλέφωνο.

1880 Ο Ρόμπερτ Κοχ (Robert Koch, 1843-1910) μελετά μεθόδους ανοσοποίησης (1880-1910).

1885 Ο Καρλ Φρίντριχ Μπεντς (Karl Friedrich Benz, 1844-1929) κατασκευάζει το πρώτο αυτοκίνητο με βενζινοκίνητη μηχανή εσωτερικής καύσης.

1888 Ο Χάινριχ Ρούντολφ Χερτς (Heinrich Rudolf Hertz, 1857-1894) ανακαλύπτει τα ραδιοκύματα.

1893 Ο Ζίγκμουντ Φρόυντ (Sigmund Freud, 1856-1939) θέτει με το έργο του τα θεμέλια της ψυχανάλυσης.

1895 Ο Βίλχελμ Κόνραντ Ρέντγκεν (Wilhelm Konrad Rontgen, 1845-1923) ανακαλύπτει τις ακτίνες Χ.

1896 Το ζεύγος Πιερ και Μαρί Κιουρί (Pierre Curie, 1859-1906, Marie Curie, 1867-1934) ανακαλύπτει τη ραδιενέργεια.

1897 Ο Ρούντολφ Ντίζελ (Rudolf Diesel, 1858-1913) τελειοποιεί τον κινητήρα «ντίζελ».

19ος ΑΙΩΝΑΣ

2. ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΤΟΧΑΣΤΕΣ

Χέρντερ (Johann Gottfried von Herder, 1744-1803).

Φίχτε (Johann Gottlieb Fichte, 1762-1814).

Χέγκελ (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831).

Μιλ (John Stuart Mill, 1806-1873).

Κοντ (Auguste Comte, 1798-1857).

Ντυρκέμ (Emile Durkheim, 1858-1917).

Σαιν-Σιμόν (Claude Henri de Rounroy, Comte de Saint-Simon, 1760-1825).

Προυντόν (Pierre Joseph Proudhon, 1809-1865).

Μαρξ (Karl Marx, 1818-1883).

Ένγκελς (Friedrich Engels, 1820-1895).

Σπένσερ (Herbert Spencer, 1820-1903).

Σοπενχάουερ (Arthur Schopenhauer, 1788-1860).

Νίτσε (Friedrich Nietzsche, 1844-1900).

Κίρκεγκορ (Soren Kierkegaard, 1813-1855) κ.ά.

19ος ΑΙΩΝΑΣ

3. ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ

Λογοτεχνία (ποίηση, πεζογραφία)

Γκάιτε (Wolfgang von Goethe, 1749-1832).

Μπάυρον (George Gordon, Lord Byron, 1788-1824).

Γουόρντγουορθ (William Wordsworth, 1770-1850).

Σέλεϋ (Percy Bysshe Shelley, 1792-1822).

Κιτς (John Keats, 1795-1821).

Λαμαρτίνος (Alphonse de Lamartin, 1790-1869).

Βινύ (Alfred de Vigny, 1797-1863).

Μυσέ (Alfred de Musset, 1810-1857).

Λεοπάρντι (Giacomo Leopardi, 1798-1837).

Χάινε (Heinrich Heine, 1797-1856).

Πούσκιν (Alexander Pushkin, 1799-1837).

Σατομπριάν (Francois Rene de Chateaubriand, 1768-1848).

Σταντάλ (Henri Beyle, ψευδ. Stendhal, 1783-1842).

Ουγκό (Victor Hugo, 1802-1885).

Δουμάς (πατέρας) (Alexandre Dumas, 1802-1870).

Μαντσόνι (Alessandro Manzoni, 1785-1873).

Σκοτ (Walter Scott, 1771-1832) κ.ά.

Μουσική

Σούμπερτ (Franz Schubert, 1797-1828).

Μπερλιόζ (Hector Berlioz, 1803-1869).

Σοπέν (Frederic Chopin, 1810-1849).

Σούμαν (Robert Schumann, 1810-1856).

Λιστ (Franz Liszt, 1811-1886).

Βάγκνερ (Richard Wagner, 1813-1883).

Μπραμς (Johannes Brahms, 1833-1897).

Μάλερ (Gustav Mahler, 1860-1911).

Βέρντι (Giuseppe Verdi, 1813-1901).

**Τσαϊκόφσκι (Peter Tchaikovsky,
1840-1893) κ.ά**

Ζωγραφική

**Ντελακρουά (Eugene Delacroix,
1798-1863).**

**Ζερικό (Theodore Gericault, 1791-
1824).**

**Φρίντριχ (Kaspar David Friedrich,
1774-1840).**

**Τέρνερ (Joseph Mallord William
Turner, 1775-1851).**

**Κόνσταμπλ (John Constable, 1776-
1837) κ.ά.**

19ος ΑΙΩΝΑΣ

4. ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΤΟΥ ΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

Λογοτεχνία - Θέατρο

Μπαλζάκ (Honore de Balzac, 1799-1850).

Φλομπέρ (Gustave Flaubert, 1821-1880).

Ζολά (Emile Zola, 1840-1902).

Ντίκενς (Charles Dickens, 1812-1870).

Ντοστογιέφσκι (Feodor Dostoyevski, 1821-1881).

Τολστόι (Leon Tolstoi, 1828-1910).

Ίψεν (Henrik Ibsen, 1828-1906).

Στρίντμπεργκ (August Strindberg, 1849-1912).

Σο (George Bernard Shaw, 1856-1950).

Τουργκένιεφ (Ivan Sergeyevich Turgenev, 1818-1883).

Τσέχοφ (Anton Tchekhof, 1860-1904).

Χάμσουν (Knut Hamsun, 1859-1952).

**Γκόρκυ (Maxim Gorky, 1868-1936)
κ.ά**

Ζωγραφική

Κορό (Jean Baptiste Camille Corot, 1796-1875).

Ντομιέ (Honore Daumier, 1808-1879).

Κουρμπέ (Gustave Goubet, 1819-1877).

Μιλέ (Jean-Francois Millet, 1814-1875) κ.ά.

19ος ΑΙΩΝΑΣ

5. ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ

Πόου (Edgar Allan Poe, 1809-1849).

Μποντλέρ (Charles Baudelaire, 1821-1867).

Μαλαρμέ (Stephan Mallarme, 1842-1898).

Βερλέν (Paul Verlaine, 1844-1896).

Ρεμπό (Arthur Rimbaud, 1854-1891).

Κλοντέλ (Paul Claudel, 1868-1955).

Μωρεάς (Jean Moreas - Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος, 1856-1910).

**Βαλερύ (Paul Valery, 1871-1945)
κ.ά.**

19ος ΑΙΩΝΑΣ

6. ΙΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΤΕΣ –

ΜΕΤΑΪΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΤΕΣ

ΖΩΓΡΑΦΟΙ

Πισαρό (Camille Pissaro, 1830-1903).

Μανέ (Edouard Manet, 1832-1883).

Ντεγκά (Edgar Degas, 1834-1917).

Σισλέ (Alfred Sisley, 1839-1899).

Μονέ (Claude Monet, 1840-1926).

Ρενουάρ (Pierre Auguste Renoir, 1841-1919).

Κάσατ (Mary Cassatt, 1844-1926).

Σερά (Georges Seurat, 1859-1891).

Σεζάν (Paul Cezanne, 1839-1906).

Γκογκέν (Paul Gauguin, 1848-1903).

Βαν Γκογκ (Vincent Van Gogh, 1853-1890).

**Μουνκ (Edvard Munch, 1863-1944)
κ.ά.**

19ος ΑΙΩΝΑΣ

7. ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ζωγράφοι της Σχολής του Μονάχου

Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878).

Νικηφόρος Λύτρας (1832-1904).

Κωνσταντίνος Βολανάκης (1839-1907).

Νικόλαος Γύζης (1842-1901).

Γεώργιος Ιακωβίδης (1853-1932).

Συμεών Σαββίδης (1859-1927) κ.ά.

Άλλοι μεγάλοι ζωγράφοι με ανεξάρτητες αφετηρίες

Νικόλαος Ξυδιάς (1826-1909).

Ελένη Μπούκουρα-Αλταμούρα (1821-1900).

Νικόλαος Κουνελάκης (1829-1869).

Σπύρος Προσαλέντης (1830-1895).

Πολύχρονης Λεμπέσης (1848-1913).

Περικλής Πανταζής (1849-1884).

Θεόδωρος Ράλλης (1852-1909).

Ιωάννης Αλταμούρας (1852-1878).

Αριστείδης Οικονόμος (1860-1931)

κ.ά

Γλύπτες

Ιωάννης Κόσσος (ανδριάντες

Κοραή και Ρήγα Φεραίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ζάππα κ.ά.).

**Γεώργιος Φυτάλης (ανδριάντας Πα-
τριάρχη**

**Γρηγορίου Ε' στο Πανεπιστήμιο
Αθηνών κ.ά.).**

**Γεώργιος Βιτάλης (ανδριάντας Χαρ.
Τρικούπη, Παλαιά Βουλή/Εθνικό
Ιστορικό Μουσείο).**

**Δημήτριος Φιλιππότης (Θεριστής,
Ξυλοθραύστης, Μικρός ψαράς, Παι-
δί με τα σταφύλια κ.ά.).**

**Γεώργιος Βρούτος (Πνεύμα του
Κοπέρνικου, ανδριάντας Αβέρωφ,
Παναθηναϊκό Στάδιο κ.ά.).**

**Γιαννούλης Χαλεπάς (Σάτυρος που
παίζει με τον Έρωτα, Κοιμωμένη,
Μήδεια, Οιδίποδας και Αντιγόνη
κ.ά.).**

**Λάζαρος Σώχος (έφιππος ανδριά-
ντας Θεόδωρου Κολοκοτρώνη κ.ά.)**

19ος ΑΙΩΝΑΣ

8. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Παλαιά Ανάκτορα, 1836 (σημ. Βουλή των Ελλήνων), Φρ. Γκέρτνερ.,

Οικία Δουκίσσης Πλακεντίας «Ιλίσσια», 1840, (σημ. Βυζαντινό Μουσείο), Σταμάτης Κλεάνθης.

Πανεπιστήμιο Αθηνών , 1839, Χριστιανός Χάνσεν.

Ακαδημία Αθηνών, 1859, Θεόφιλος Χάνσεν.

Εθνική Βιβλιοθήκη, 1884, Θεόφιλος Χάνσεν.

Αστεροσκοπείο Αθηνών , 1842, Θεόφιλος Χάνσεν.

Ξενοδοχείο Μεγάλης Βρετανίας, 1842, Θεόφιλος Χάνσεν.

Μητρόπολη Αθηνών , 1842-186 2
Θεόφιλος Χάνσεν, Δημήτριος
Ζέζος, Φραγκ. Μπουλανζέ.

Αρσάκειο, 1846, Λύσανδρος
Καυταντζόγλου.

Οφθαλμιατρείο, 1852, Λύσανδρος
Καυταντζόγλου.

Βαρβάκειο, 1857, Παναγιώτης
Κάλκος.

Παλαιά Βουλή, 1871 (σημ. Εθνικό
και Ιστορικό Μουσείο), Παναγιώτης
Κάλκος.

Αρχαιολογικό Μουσείο, 1866,
Παναγιώτης Κάλκος.

Πολυτεχνείο, 1876, Λύσανδρος
Καυταντζόγλου.

Ιλίου Μέλαθρον (Μέγαρο Σλίμαν),
1879 (σημ. Νομισματικό Μουσείο),
Ερνέστος Τσίλερ.

Εθνικό Θέατρο, 1895, Ερνέστος Τσίλερ.

20ός ΑΙΩΝΑΣ

1. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ

1900 Ο Μαξ Πλανκ (Max Planck, 1858-1947, Νόμπελ Φυσικής 1918) διατυπώνει την κβαντική θεωρία.

1903 Οι αδελφοί Ράιτ (Orwill και Wilbur Wright) πραγματοποιούν την πρώτη πτήση με αεροπλάνο στη Βόρεια Καρολίνα των ΗΠΑ.

1905 Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν (Albert Einstein, 1879-1955, Νόμπελ Φυσικής 1921) διατυπώνει την ειδική θεωρία της σχετικότητας.

1905 Ο ψυχολόγος Αλφρέ Μπινέ (Alfred Binet, 1857-1911) επινοεί

τρόπο μέτρησης της ευφυΐας, που οδήγησε στον δείκτη νοημοσύνης (I.Q.).

1913 Ο Έρνεστ Ράδεφορντ (Ernest Rutherford, 1871-1937, Νόμπελ Χημείας 1908) και ο Νιλς Μπορ (Nils Bohr, 1885-1962, Νόμπελ Φυσικής 1922) διαμορφώνουν το κλασικό μοντέλο του ατόμου.

1916 Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν διατυπώνει τη γενική θεωρία της σχετικότητας.

1917 Ο Βίλεμ ντε Σίτερ (Willem de Sitter, 1872-1934) διατυπώνει τη θεωρία για το διαστελλόμενο Σύμπαν.

1918 Ο αστρονόμος Χάρλοου Σάπλυ (Harlow Shapley, 1885-1972) υπολογίζει την απόσταση από το κέντρο του γαλαξία μας στη Γη.

1924 Ο αστροφυσικός Έντουιν Χαμπλ (Edwin Hubble, 1889-1953) ανακαλύπτει ότι υπάρχουν και άλλοι γαλαξίες και διατυπώνει νόμο σχετικά με την ταχύτητα με την οποία μετατοπίζονται.

1926 Ο Έρβιν Σρέντινγκερ (Erwin Schrodinger, 1887-1961, Νόμπελ Φυσικής 1933) διατυπώνει την εξίσωση του κβαντικού κόσμου.

1926 Ο Μαξ Μπορν (Max Born, 1882-1974, Νόμπελ Φυσικής 1954), θεμελιώνει μαζί με τους Χάιζενμπεργκ και Σρέντινγκερ την κβαντομηχανική.

1927 Ο Βέρνερ Καρλ Χάιζενμπεργκ (Werner Karl Heisenberg, 1906-1976, Νόμπελ Φυσικής 1932) διατυπώνει την αρχή της αβεβαιότητας.

1928 Ο Αλεξάντερ Φλέμινγκ (Alexander Fleming, 1881-1955, Νόμπελ Φυσιολογίας και Ιατρικής 1945) ανακαλύπτει την πενικιλίνη.

1939 Ο Λίο Σίλαρντ (Leo Szilard, 1898-1964) ανακαλύπτει την πυρηνική σχάση.

1946 Ο Τζον Πρέσπερ Έκερτ (John Presper Eckert, 1919-1995) και ο Τζον Ουίλιαμ Μότσλυ (John William Mauchly, 1907-1980) κατασκευάζουν τον ENIAC, τον πρώτο ηλεκτρονικό υπολογιστή.

1948 Ο Ουίλιαμ Σόκλυ (William Bradford Shockley, 1910-1989, Νόμπελ Φυσικής 1956) με συνεργάτες του ανακαλύπτει το τρανζίστορ.

1948 Ο Ρίτσαρντ Φάινμαν (Richard Phillips Feynman, 1918-1988, Νόμπελ Φυσικής 1965) δι-

ατυπώνει τη θεωρία της κβαντικής ηλεκτροδυναμικής.

1950 Ο Άλαν Τιούρινγκ (Alan Mathison Turing, 1912-1954) κατασκευάζει τη μηχανή τεχνητής νοημοσύνης που πήρε το όνομά του.

1953 Ο Τζέιμς Ουότσον (James Watson, γενν. το 1928) και ο Φράνσις Κρικ (Francis Crick, 1916- 2004) υποστηρίζουν ότι η δομή του DNA έχει τη διάταξη διπλής έλικας. Τιμήθηκαν και οι δύο με το Νόμπελ Φυσιολογίας και Ιατρικής το 1962.

1957 Οι Σοβιετικοί θέτουν σε τροχιά γύρω από τη Γη τον «Σπούτνικ Ι».

1957 Ο Άλμπερτ Σέιμπιν (Albert Sabine, 1906-1993) δημιουργεί το εμβόλιο κατά της πολιομυελίτιδας.

1960 Ο Θίοντορ Μείμαν (Theodor Harold Maiman, γενν. το 1927) κατασκευάζει το πρώτο λέιζερ.

1961 Ο Γιούρι Γκαγκάριν (Yuri Alekseyevich Gagarin, 1934-1968) εκτοξεύεται με το διαστημόπλοιο «Βοστόκ Ι», σε τροχιά γύρω από τη Γη.

1965 Εκτοξεύεται ο πρώτος τηλεπικοινωνιακός δορυφόρος με την ονομασία «Early Bird».

1967 Ο Κρίστιαν Μπάρναρντ (Christiaan Barnard, 1922-2001) πραγματοποιεί την πρώτη μεταμόσχευση καρδιάς.

1969 Το πλήρωμα του διαστημόπλοιου «Απόλλων 11» προσεδαφίζεται στη Σελήνη.

1970 Ο Στίβεν Χόκινγκ (Stephen Hawking, γενν. το 1942) διατυπώνει τη θεωρία για τις μαύρες τρύπες.

1975 Κατασκευάζεται το πρώτο μικροσίπ.

1978 Γεννιέται το πρώτο «παιδί του σωλήνα» μετά από έρευνες του Πάτρικ Στέπτοου (Patrick Steptoe, 1913-1988) και του Ρόμπερτ Έντουαρντς (Robert Edwards, γενν. το 1925).

1991 Ο Τιμ Μπέρνερς Λι (Tim Berners Lee, γενν. το 1955) επινοεί τον Παγκόσμιο Ιστό Διαδικτύου (World Wide Web).

1996 Γεννιέται το πρώτο κλωνοποιημένο πρόβατο, η «Ντόλι», μετά από έρευνα του Ίαν Ουίλνατ και της ομάδας του.

2000 Χαρτογραφείται η ακολουθία του ανθρώπινου γονιδιώματος.

20ός ΑΙΩΝΑΣ

2. ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΤΟΧΑΣΤΕΣ

Ανρί Μπερξόν (Henri Bergson, 1859-1941, Νόμπελ Λογοτεχνίας 1927), ενορατική γνώση.

Έντμουντ Χούσερλ (Edmund Husserl, 1859-1938), φαινομενολογία.

Μάρτιν Χάιντεγκερ (Martin Heidegger, 1889-1976), φιλοσοφία του υπαρξισμού.

Λούντβιχ Βιτγκενστάϊν (Ludwig Wittgenstein, 1889-1951), αναλυτική φιλοσοφία, φιλοσοφία της γλώσσας.

Μπέρτραντ Ράσελ (Bertrand Russell, 1872-1970), αναλυτική φιλοσοφία, φιλοσοφία της γλώσσας.

Καρλ Γιάσπερς (Karl Theodor Jaspers, 1883-196), υπαρξισμός.

Ζαν-Πολ Σαρτρ (Jean-Paul Sartre, 1905-1980), υπαρξισμός.

Σλικ (Moritz Schlick), Νόιρατ (Otto Neurath), Κάρναπ (Rudolf Carnap), Βάισμαν (Friedrich Waismann): μέλη του Κύκλου της Βιέννης (λογικός θετικισμός).

Καρλ Πόπερ (Karl Raimund Popper, 1902-1994), φιλοσοφία της επιστήμης, αρχή της διαψευσιμότητας.

Μαξ Βέμπερ (Max Weber, 1864-1920), θεμελιωτής της σύγχρονης κοινωνιολογίας.

Χορκχάιμερ (Max Horkheimer), Αντόρνο (Theodor Adorno), Χάμπερμας (Jurgen Habermas), Μαρκούζε (Herbert Marcuse), Μπένγιαμιν (Walter Benjamin): Σχολή της Φρανκφούρτης (κριτική θεωρία).

Λεβί-Στρος (Claude Levi-Strauss), Λακάν (Jacques Lacan), Αλτουσέρ (Louis Althusser), Μπαρ (Roland Barthes), Φουκό (Michel Foucault): δομισμός (στρουκτουραλισμός).

Λυοτάρ (Jean-Francois Lyotard), Ντελέζ (Gilles Deleuze), Μποντριγιάρ (Jean Baudrillard), Ντεριντά (Jacques Derrida): μεταμοντερνισμός.

20ός ΑΙΩΝΑΣ

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Ζωγραφική

Φοβισμός - Εξπρεσιονισμός: Ματίς (Henri Matisse, 1869-1954), Ρουό (Georges Rouault, 1871-1958).

Ζωγράφοι της ομάδας «Η Γέφυρα»: Κίρχνερ (Ernst Ludwig Kirchner), Νόλντε (Emil Nolde).

Κυβισμός - Ορφισμός: Πικάσο (Pablo Picasso, 1881-1973), Μπρακ (Georges Braque), Γκρις (Juan Gris), Λεζέ (Fernand Leger), Ντελονέ (Robert Delaunay, 1885-1941).

Φουτουρισμός: Μποτσιόνι (Umberto Boccioni, 1882-1916), Καρά (Karlo Carra), Σεβερίνι (Gino Severini).

**«Ο Γαλάζιος Καβαλάρης» - Αφαί-
ρηση - ανεξάρτητοι δημιουργοί:
Καντίνσκι (Wassily Kandinsky,
1866-1944), Μαρκ (Franz Marc),
Μάκε (August Macke), Κοκόσκα
(Oscar Kokoschka, 1886-1980).**

Ομάδα «Ντε Στιλ»: Μόντριαν
(Piet Mondrian, 1872-1944).

Σουπρεματισμός: Μάλεβιτς
(Kasimir Malevich, 1878-1935).

Κονστρουκτιβισμός: Τάτλιν
(Vladimir Tatlin, 1885-1953).

Ντανταϊσμός: Ντυσάν (Marcel
Duchamp, 1887-1968), Αρπ (Hans
Arp), Πικαμπιά (Francis Picabia).

Σουρεαλισμός: Νταλί (Salvador
Dali, 1904-1989), Μαγκρίτ (Rene
Magritte, 1898-1967), Ερνστ (Max
Ernst), Μιρό (Juan Miro).

Μεταφυσική ζωγραφική:

Ντε Κίρικο (Giorgio de Chirico, 1888-1978).

Ανεξάρτητοι δημιουργοί: Κλέε (Paul Klee, 1879-1940), Σαγκάλ (Marc Chagall, 1889-1985), Αμεντέο Μοντιλιάνι (Amedeo Modigliani, 1884-1920), Μπέικον (Francis Bacon, 1910-1992).

Αφηρημένος εξπρεσιονισμός: Πόλοκ (Jackson Pollock, 1912-1956), Ρόθκο (Marc Rothko, 1903 -1970), Ντε Κούνινγκ (Willem de Kooning), Νιούμαν (Barnett Newman), Θεόδωρος Στάμος (1912-1963), Ουίλιαμ Μπαζιιώτης (1922-1997).

Ποπ αρτ (ευρωπαϊκός νεορεαλισμός): Ουόρχολ (Andy Warhol, 1928-1987).

Χάπενινγκ, περιβάλλοντα, εγκαταστάσεις: Μπούς (Joseph Beuys), Κάπρου (Alan Kaprow, γενν. το 1927), Σίγκαλ (George Segal, γενν. το 1924), Λουκάς Σαμαράς (γενν. το 1936)

Οπ αρτ: Βαζαρελύ (Victor Vasarely, 1906-1997).

Κινητική τέχνη: Καλντέρ (Al. Calder, 1898-1976), Τινγκελύ (Jean Tinguely, 1925), Τάκης (Βασιλάκης, γενν. το 1925), Χρύσα (Βαρδέα, γενν. το 1933).

Μινιμαλισμός: Τζαντ (Donald Judd, 1928-1994), Κάρο (Anthony Caro, γενν. το 1924).

Εννοιακή τέχνη: Κόσουτ (Joseph Kosuth, γενν. το 1945), Κρίστο (Christo, γενν. το 1935).

**Αρτε πόβερα (φτωχή τέχνη):
Γιάννης Κουνέλλης (γενν. το 1936).**

**Φωτογραφικός ρεαλισμός:
Μπλάκγουελ (Tom Blackwell, γενν.
το 1938), Έστες (Richard Estes,
γενν. το 1936).**

Γλυπτική

**Μπουρντέλ (Antoine Bourdelle,
1861-1829).**

Μαγιόλ (Aristide Maillot, 1861-1944).

**Μπάρλαχ (Ernst Barlach, 1870-
1938).**

**Αρσιπένκο (Alexander Archipenko,
1887-1964).**

**Μπραγκουζί (Constantin Brancusi,
1876-1957).**

Γκαμπό (Naum Gabo, 1890-1977).

Πέβσνερ (Antoine Pevsner).

Μουρ (Henry Moore, 1898-1986).

Χέπγουορθ (Barbara Hepworth, 1903 -1975).

Τζιακομέτι (Alberto Giacometti, 1901-1966).

Αρχιτεκτονική - οι πρωτοπόροι

Ράιτ (Frank Lloyd Wright, 1867-1959).

Γκρόππιους (Walter Gropius, 1883-1969).

Λε Κορμπυζιέ (Le Corbusier, 1887-1965).

Μις Βαν ντερ Ρόε (Ludwig Mies Van der Rohe, 1886-1969).

20ός ΑΙΩΝΑΣ

4. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ - Ο ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Ποίηση

Βαλερύ (Paul Valery, 1871-1945).

Γέιτς (William Butler Yeats, 1865-1939).

Ρίλκε (Reiner Maria Rilke, 1875-1926).

Έλιοτ (Thomas Stearns Eliot, 1888-1965).

Πάουντ (Ezra Pound, 1885-1972).

Κωνσταντίνος Καβάφης (1863-1933).

Απολινέρ (Guillaume Apollinaire, 1880-1918).

Μαγιακόφσκι (Vladimir Maiakovski, 1893-1930).

Ελυάρ (Paul Eluard, 1895-1952).

Μπρετόν (Andre Breton, 1896-1966).

Αραγκόν (Louis Aragon, 1897-1982).

Γιώργος Σεφέρης (1900-1971).

Οδυσσέας Ελύτης (1911-1996)

Πεζογραφία

Προυστ (Marcel Proust, 1871-1922).

Ζιντ (Andre Gide).

Γουλφ (Virginia Woolf, 1882-1941).

Τζόυς (James Joyce, 1882-1941).

Κάφκα (Franz Kafka, 1883-1924).

Φόκνερ (William Faulkner, 1897-1962).

Μαν (Thomas Mann, 1875-1955).

Χέμινγκουεϋ (Ernest Hemingway, 1899-1961).

Μπελ (Heinrich Boll, 1917-1985).

Γκρας (Günter Grass, γενν. το 1927).

20ός ΑΙΩΝΑΣ

5. ΘΕΑΤΡΟ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Θέατρο

Ο' Νιλ (James O'Neill, 1847-1920).

Πιραντέλο (Luigi Pirandello, 1867-1936).

Ζιροντού (Jean Giraudoux, 1882-1944).

Κοκτό (Jean Maurice Cocteau, 1889-1963).

Ουάιλντερ (Thornton Niven Wilder, 1897-1975).

Λόρκα (Federico Garcia Lorca, 1898-1936)

Πολιτικό θέατρο

Μπρεχτ (Bertold Brecht, 1898-1956).

Μεταπολεμικό αμερικανικό θέατρο

Ουίλιαμς (Tennessee Williams, 1911-1983).

Μίλερ (Arthur Miller, 1915-2005).

Μεταπολεμικό αμερικανικό θέατρο

Ουίλιαμς (Tennessee Williams, 1911-1983).

Κινηματογράφος

Οι πρωτοπόροι

Τσάπλιν (Charlie Chaplin, 1889-1977).

Κίτον (Buster Keaton, 1896-1966).

Ρωσικός κινηματογράφος

Αϊζενστάιν (Sergei Eisenstein, 1898-1948).

Πουντόφκιν (Vsevolod Pudovkin, 1893-1953).

Ταρκόφσκι (Andrei Tarkovski, 1932-1986).

Γερμανικός εξπρεσιονισμός

Βίνε (Robert Wiene, 1881-1938).

Λανγκ (Fritz Lang, 1890-1976).

Μουρνάου (Fr.W. Murnau, 1889-1931).

Ιταλικός κινηματογράφος

α) Νεορεαλισμός

Ροσελίνι (Roberto Rossellini, 1906-1977).

Βισκόντι (Luchino Visconti, 1906-1976).

Ντε Σίκα (Vittorio De Sica, 1902-1974).

Φελίνι (Federico Fellini, 1920 -1993).

Αντονιόνι (Michelangelo Antonioni, γενν. το 1912).

β) Παζολίνι (Pier Paolo Pasolini, 1932-1986)

Γαλλικός κινηματογράφος

α) Ποιητικός ρεαλισμός

Ρενουάρ (Jean Renoir, 1894-1979).

Κλερ (Rene Clair, 1898-1981).

Κλεμάν (Rene Clement, 1913-1996).

β) Νέο κύμα (νουβέλ βαγκ)

Βιγκό (Jean Vigo, 1905-1934).

Ρενέ (Alain Resnais, γενν. το 1922)

Τρυφό (Francois Truffault, 1932-1984).

Γκοντάρ (Jean-Luc Godard, γενν. το 1930).

Σαμπρόλ (Claude Chabrol, γενν. το 1930).

Σουηδικός κινηματογράφος

Μπέργκμαν (Ingmar Bergman, γενν. το 1918).

Αμερικανικός κινηματογράφος

Ουέλς (Orson Welles, 1915-1985).

Ηλίας Καζάν (1909-2003).

20ός ΑΙΩΝΑΣ 6. ΜΟΥΣΙΚΗ

Μουσική

Επιρροές από την εθνική μουσική

Σιμπέλιους (Jean Sibelius, 1865-1957).

Μπάρτοκ (Bela Bartok, 1881-1945).

Μπρίτεν (Benjamin Britten, 1913-1976).

Η συνέχεια της ρωσικής μουσικής παράδοσης και η πορεία προς τον μοντερνισμό

Προκόφιεφ (Sergey Prokofiev, 1891-1953).

Σοστακόβιτς (Dmitry Shostakovich, 1906-1975).

Στραβίνσκι (Igor Stravinsky, 1882-1971)

Οι πρωτοποριακές τάσεις (σειραϊκή μουσική κ.ά.).

Σένμπεργκ (Arnold Schonberg, 1874-1951).

Μεσιάν (Olivier Messiaen, 1908-1992).

Μιγιό (Darius Milhaud, 1892-1974).

Οι Έλληνες πρωτοπόροι

Νίκος Σκαλκώτας (1904-1949).

Ιάννης (Γιάννης) Ξενάκης (1922-2001).

Γιάννης Χρήστου (1926-1970).

Μουσική για μιούζικαλ

Βάιλ (Kurt Weill, 1900-1950).

Γκέρσουιν (George Gershwin, 1898-1937).

20ός ΑΙΩΝΑΣ

7. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ζωγραφική

Η πορεία προς τον μοντερνισμό

Κωνσταντίνος Παρθένης (1878/9-1928).

Κωνσταντίνος Μαλέας (1879-1928).

Νικόλαος Λύτρας (1883-1927).

**Σπύρος Παπαλουκάς (1892-1957)
κ.ά.**

Αλέκος Φασιανός (γενν. το 1935).

**Δημήτρης Κοκκινίδης (γενν. το
1929).**

Χρύσα (Βαρδέα, γενν. το 1933).

Δημήτρης Μυταράς (γενν. το 1934).

Λουκάς Σαμαράς (γενν. το 1936).

Γιάννης Κουνέλλης (γενν. το 1936).

**Χρόνης Μπότσογλου (γενν. το
1941).**

Γιώργος Ξένος (γενν. το 1953) κ.ά.

**Ο Μεσοπόλεμος - Η Γενιά του '30 -
Παράδοση και μοντερνισμός**

Γιώργος Μπουζιάνης (1885-1959).

**Θεόφιλος Χατζημιχαήλ (περ. 1870-
1934).**

Γιώργος Γουναρόπουλος (1889-1977).

Φώτης Κόντογλου (1895-1965).

Γεράσιμος Στέρης (1898-1987).

Σπύρος Βασιλείου (1902-1985).

Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας (1906-1994).

Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης (1908-1995).

Νίκος Νικολάου (1909-1986).

Νίκος Εγγονόπουλος (1910-1985).

Γιάννης Τσαρούχης (1910-1989).

Διαμαντής Διαμαντόπουλος (1914-1995) κ.ά

Γλυπτική

Μιχάλης Τόμπρος (1889-1974).

Αντώνιος Σώχος (1888-1975).

Θανάσης Απάρτης (1899-1972).

Γιώργος Ζογγολόπουλος (1903-2004).

Κλέαρχος Λουκόπουλος (1908-1995).

Χρήστος Καπράλος (1909-1993).

Αχιλλέας Απέργης (1909-1984).

Γιάννης Παππάς (1913-2005).

Λάζαρος Λαμέρας (1913-1998).

Κώστας Κουλεντιανός (1918-1995).

Γεράσιμος Σκλάβος (1927-1967).

**Τάκης (Βασιλάκης, γενν. το 1925)
κ.ά.**

Μεταπολεμική ζωγραφική (1945-1960) - Η πορεία προς την αφαίρεση

Γιάννης Μόραλης (γενν. το 1916).

Παναγιώτης Τέτσης (γενν. το 1925).

Αλέκος Κοντόπουλος (1905-1975).

Γιάννης Σπυρόπουλος (1912-1990).

Γιάννης Γαίτης (1923-1984).

Τάκης Μάρθας (1905-1965) κ.ά.

**(1960-σήμερα) - Αναζητήσεις σε
όλα τα σύγχρονα ρεύματα**

Βλάσης Κανιάρης (γενν. το 1928).

Νίκος Κεσσανλής (1930-2004).

Κώστας Τσόκλης (γενν. το 1930).

**Παύλος (Διονυσόπουλος, γενν. το
1930).**

Χρίστος Καράς (γενν. το 1930).

Αλέκος Ακριθάκης (1939-1994).

**Παντελής Ξαγοράρης (γενν. το
1929).**

Όπυ Ζούνη (γενν. το 1941).

Νίκη Καναγκίνη (γενν. το 1933).

Σαράντης Καραβούζης (γενν. 1938).

Σωτήρης Σόρογκας (γενν. το 1936).

Αρχιτεκτονική

Μεταπολεμική αρχιτεκτονική

Αριστοτέλης Ζάχος (1872-1939).

Δημήτρης Πικιώνης (1887-1968).

Πάνος Ν. Τζελέπης (1894-1976).

Νικόλαος Μητσάκης (1899-1941).

Κυριακούλης Παναγιωτάκος (1902-1982).

Λεωνίδα Μπόνης (1896-1963) κ.ά.

Μεταπολεμική αρχιτεκτονική

Άρης Κωνσταντινίδης (1913-1993).

Νίκος Βαλσαμάκης (γενν. το 1925).

Τάκης Ζενέτος (1926-1977).

Πάυλος Μυλωνάς (1915-2005).

**Δημήτρης Φατούρος (γενν. το 1928)
κ.ά.**

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

Αλσατία και Λορραίνη

Επαρχίες της Βορειοανατολικής Γαλλίας, δυτικά του Ρήνου. Η ενσωμάτωσή τους αποτέλεσε αντικείμενο έντονης αμφισβήτησης μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας ολόκληρο τον 19ο και τον 20ό αιώνα.

Αντεπανάσταση

Εσωτερική ανατροπή μιας ομάδας επαναστατών από άλλους επαναστάτες οι οποίοι είτε πρόσκεινται στην επίσημη κρατική εξουσία είτε στρέφονται και αυτοί εναντίον της.

Αποσταλινοποίηση

Συστηματική διαδικασία εξάλειψης του αυταρχισμού και της προσωπολατρίας επί Νικίτα Χρουστσόφ (1954-1968).

Αρχή της δεδηλωμένης

Θεμελιώδης αρχή λειτουργίας του κοινοβουλευτικού συστήματος, την οποία εισήγαγε στην Ελλάδα ο Χ. Τρικούπης (1875). Βάσει της αρχής αυτής, το κόμμα που πλειοψηφεί στις εκλογές θα πρέπει, για να κυβερνήσει, να έχει εξασφαλισμένη («δεδηλωμένη») την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής.

Αστραπιαίος πόλεμος

Στρατιωτική τακτική των ναζιστικών στρατευμάτων, που βασίστηκε στην ταυτόχρονη και εντατική χρήση τεθωρακισμένων μέσων, πυροβολικού και αεροπορίας, ώστε ο εχθρός, αιφνιδιαζόμενος και αδυνατώντας να οργανώσει την άμυνά του, να καταβληθεί το συντομότερο δυνατόν. Η τακτική αυτή απέδωσε ιδιαίτερα στις περιπτώσεις της

Πολωνίας, της Γαλλίας και της Ελλάδας.

Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδας

Το εκκλησιαστικό καθεστώς σύμφωνα με το οποίο, από το 1833 και εξής, η Εκκλησία της Ελλάδας απολαύει διοικητικής αυτονομίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο αναγνώρισε το Αυτοκέφαλο το 1850 μαζί με άλλες μεταγενέστερες ρυθμίσεις.

Άφρικα Κορπ (Africa Korps)

Το υπό τις διαταγές του στρατάρχη Ρόμελ γερμανικό εκστρατευτικό σώμα της Βόρειας Αφρικής κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1941-1942).

Αψβούργοι (Habsburg)

Ευρωπαϊκή δυναστεία από την οποία προέρχονταν οι αυτοκράτορες της Γερμανίας και στη συνέχεια της Αυστρίας. Η μοναρχική εξουσία των Αψβούργων, που χρονολογείται από τον 13ο αιώνα, τερματίστηκε το 1918.

Βαλκάνια

Τουρκικής προέλευσης γεωγραφική ονομασία της Χερσονήσου του Αίμου, που στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, από την οροσειρά των Καρπαθίων και τις Τρανσυλβανικές Άλπεις μέχρι τη Μεσόγειο.

Βέρμαχτ (Wehrmacht)

Οι χερσαίες στρατιωτικές δυνάμεις της ναζιστικής Γερμανίας.

Βισύ (Κυβέρνηση του Vichy)

Πόλη της Γαλλίας, όπου έδρευε η δοτή προς τους Γερμανούς κατακτητές κατοχική κυβέρνηση της Γαλλίας υπό τον στρατάρχη Πεταίν.

Γ' Γαλλική Δημοκρατία

Το δημοκρατικό κοινοβουλευτικό καθεστώς το οποίο εγκαθιδρύθηκε στη Γαλλία το 1870, μετά την ήττα της από τη Γερμανία και την εκθρόνιση του τελευταίου Γάλλου μονάρχη, Ναπολέοντα Γ Βοναπάρτη.

Γερμανική Δημοκρατία της Βαϊμάρης

Το δημοκρατικό πολίτευμα της ηττημένης Γερμανίας, που ανακηρύχθηκε στην πόλη Βαϊμάρη (Weimar) το 1918, αλλά και η πολιτική ιστορία της προναζιστικής Γερμανίας. Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης καταλύθηκε ουσιαστικά από τον Αδόλφο Χίτλερ τον Ιανουάριο του 1933, όταν ο τελευταίος διορίστηκε καγκελάριος από τον υπέργνηρο Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χίντενμπουργκ.

Γκεστάπο (Geheime Staats Polizei)

Η μυστική αστυνομία του ναζιστικού καθεστώτος.

Γκέτο

Χώρος εγκλεισμού των Εβραίων από το ναζιστικό καθεστώς. Η ο-

νομασία προέρχεται από ομώνυμη εβραϊκή συνοικία της μεσαιωνικής Βενετίας (Getto).

Γλυξβούργοι (Glucksburg)

Δυναστεία η οποία βασίλεψε κατά διαστήματα στην Ελλάδα από το 1864 μέχρι το 1967.

Δεκεμβριστές

Ομάδα συνωμοτών αξιωματικών, οι οποίοι τον Δεκέμβριο του 1825 επιχείρησαν στη Ρωσία αποτυχημένο πραξικόπημα κατά της μοναρχίας.

Δυαδική μοναρχία

Εξελιγμένη μορφή της αψβουργικής μοναρχίας της Αυστρίας, η οποία δημιουργήθηκε το 1867. Οι Αψβούργοι, προκειμένου να κατευνάσουν το ανυπότακτο εθνικό πνεύμα των Ούγγρων, τους παραχώρησαν αυτονομία και αναγόρευσαν τη

χώρα τους σε ξεχωριστό (δεύτερο) Βασίλειο, του οποίου επίσης το στέμμα έφεραν μαζί με αυτό της Αυστρίας και των άλλων χωρών της αυτοκρατορίας τους.

ΕΑΜ

Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Η μεγαλύτερη οργάνωση της ελληνικής Εθνικής Αντίστασης.

ΕΔΕΣ

Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος. Δεύτερη σε μέγεθος αντιστασιακή οργάνωση της περιόδου της Κατοχής, που ίδρυσε ο συνταγματάρχης Ναπολέον Ζέρβας.

ΕΚΚΑ

Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση. Αντιστασιακή οργάνωση, με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Δ. Ψαρρό.

ΕΛΑΣ

Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός. Υπήρξε το ένοπλο τμήμα του Ε.Α.Μ. (βλ.λ.), το οποίο ιδρύθηκε κατά την περίοδο της Κατοχής από τα ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ.

Εαρινή επίθεση

Ονομασία του δεύτερου κύματος της επίθεσης που εξαπέλυσε η φασιστική Ιταλία κατά της Ελλάδας τον Μάρτιο του 1941.

Εγγυήτριες δυνάμεις

Όρος που πρωτοχρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει τον προστατευτικό ρόλο που αναλάμβαναν η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία απέναντι στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος (Συνθήκες 1830-1832).

Εθνοκάθαρση Συστηματική φυσική και άλλου είδους εξόντωση εθνοτή-

των από την πολιτικά κυρίαρχη εθνότητα ενός κράτους.

Έλληνες της Διασποράς

Ο όρος χρησιμοποιείται για να δηλώσει είτε τους Έλληνες που μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης κατέφυγαν στη Δύση, είτε τον παροικιακό ελληνισμό της εποχής της Τουρκοκρατίας ή τον απόδημο ελληνισμό των νεότερων χρόνων.

Εξωτερικός δανεισμός

Σύνολο διαδοχικών δανεισμών μιας χώρας από μια άλλη με σκοπό τη χρηματοδότηση παραγωγικών-επενδυτικών δραστηριοτήτων της χώρας αυτής.

Επανάσταση των Μπόξερ

Κίνημα αντίστασης των Κινέζων εθνικιστών κατά της ξενοκρατίας

και της οικονομικής εκμετάλλευσης της Κίνας από τις δυτικές δυνάμεις (τέλη 19ου-αρχές 20ού αιώνα).

Επίστρατοι

Παραστρατιωτική οργάνωση που έδρασε κατά την περίοδο του Εθνικού Διχασμού (1915-1917), με τη σιωπηρή έγκριση του βασιλιά Κωνσταντίνου και με την ανοχή των φιλικών προς αυτόν κυβερνήσεων.

Ες Ες (S.S.: Schutzstaffel)

Σώμα Ασφαλείας του ναζιστικού καθεστώτος, που είχε ιδρυθεί το 1925 ως προσωπική φρουρά του Χίτλερ. Στο Σώμα αυτό κατατάσσονταν επίλεκτα για την αφοσίωση τους και για την πειθαρχία τους μέλη του κόμματος. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ο αριθμός τους πολλαπλασιάστηκε,

ενώ, μεταξύ άλλων, τους ανατέθηκε η εξόντωση των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Εσχάτη προδοσία

Έγκλημα το οποίο διαπράττεται από έναν πολίτη, όταν εξυπηρετεί με διάφορους τρόπους εχθρικές ενέργειες ξένης χώρας σε βάρος της δικής του.

Ζωτικός χώρος (Lebensraum)

Η αναγκαιότητα της εδαφικής επέκτασης με σκοπό την απόκτηση οικονομικής αυτάρκειας, όπως εμφανίστηκε στον γερμανικό εθνικοσοσιαλισμό.

Ιερή Συμμαχία

Υπογράφηκε τον Σεπτέμβριο του 1815 ανάμεσα στον τσάρο Αλέξανδρο Α', τον αυτοκράτορα της Αυ-

στρίας Φραγκίσκο Β' και τον βασιλιά της Πρωσίας Γουλιέλμο Γ. Διακήρυξη «θεόπνευστων», μολονότι αόριστων και ασαφών αρχών, η Ιερή Συμμαχία έγινε το σύμβολο της αντιδραστικότητας των ισχυρών και της κατάπνιξης των εθνικών κινημάτων.

Ιμπεριαλισμός

Η πολιτική των ισχυρών χωρών για παγκόσμια οικονομική και εδαφική κυριαρχία. Η λέξη προέρχεται από το ρωμαϊκό «imperium».

Ινδουιστές

Σύνολο κοινωνικών ομάδων της σημερινής Ινδίας με κοινό θρησκευτικό υπόβαθρο.

Κανόνας χρυσού (gold standard)

Η κάλυψη του χαρτονομίσματος με αποθέματα χρυσού. Υιοθετήθηκε αρχικά στη Βρετανία το 1821. Ακολούθησαν η Γαλλία, η Γερμανία και οι ΗΠΑ κατά τη δεκαετία του 1870, ενώ από την τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα γενικεύτηκε σε όλο τον κόσμο. Ο «κανόνας χρυσού» εγκαταλείφθηκε κατά την περίοδο της μεγάλης ύφεσης, μετά το Κραχ του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης.

Καπιταλισμός (κεφαλαιοκρατία)

Κοινωνικοοικονομικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο οι επιχειρηματίες καρπώνονται το κέρδος ως ανταπόδοση για το κεφάλαιο που παρέχουν στην επιχείρησή τους για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στους εργαζομένους.

Καρμπονάροι

Μέλη μυστικών επαναστατικών εταιρειών, πατριωτικού και φιλελεύθερου χαρακτήρα, που ιδρύθηκαν στην Ιταλία στις αρχές του 19ου αιώνα.

Κατευνασμός (appeasement)

Πολιτική ικανοποίησης των εδαφικών απαιτήσεων του Άξονα, η οποία ασκήθηκε από τους πρωθυπουργούς της Μ. Βρετανίας Τσάμπερλαιν και της Γαλλίας Νταλαντιέ μεταξύ των ετών 1933-1939, με σκοπό την αποφυγή γενικότερης ευρωπαϊκής σύρραξης. Ο όρος έγινε έκτοτε συνώνυμος της συνεχούς διπλωματικής υποχωρητικότητας.

Κοινοβουλευτική δημοκρατία

Πολυκομματικό πολιτικό καθεστώς βασιζόμενο στην αρχή της πλειοψηφίας και της λαϊκής κυριαρχίας.

Κρατικός παρεμβατισμός

Πολιτική οικονομικής παρέμβασης του κράτους στο πλαίσιο του φιλελεύθερου οικονομικού συστήματος.

Κρίση των πυραύλων της Κούβας

Μία από τις πλέον επικίνδυνες κρίσεις του Ψυχρού Πολέμου. Το 1962 ο κόσμος κινδύνευσε από πυρηνικό ολοκαύτωμα, το οποίο αποσοβήθηκε μόνο όταν η Σοβιετική Ένωση ικανοποίησε την αμερικανική απαίτηση να αποσυρθούν οι σοβιετικοί πύραυλοι που είχε εγκαταστήσει στην Κούβα ο Φιντέλ Κάστρο.

Λοκάρνο (Συμφωνίες)

Σειρά διεθνών συμφωνιών (1-12-1925) που αποσκοπούσαν να διασφαλίσουν τα κοινά βελγικά,

γαλλικά και γερμανικά σύνορα, όπως καθορίστηκαν από τη Συνθήκη των Βερσαλλιών. Το ειρηνευτικό πνεύμα του Λοκάρνο επέτρεψε την εισδοχή της Γερμανίας στην ΚΤΕ.

Λουφτβάφε (Luftwaffe)

Η γερμανική πολεμική αεροπορία στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Μαγυάροι

Άλλη ονομασία των Ούγγρων.

Μανδαρίνοι

Υψηλόβαθμοι διοικητικοί υπάλληλοι, στενοί συνεργάτες και μυστικοί σύμβουλοι των αυτοκρατόρων της Κίνας.

Μαυροβούνιο (Montenegro)

Ιδρύθηκε ως ανεξάρτητο κράτος με τη Συνθήκη του Βερολίνου (1878).

Το 1918 αποτέλεσε μέρος της νεοσύστατης τότε Γιουγκοσλαβίας, για να ανεξαρτητοποιηθεί και πάλι το 2006 από τη Σερβία, κατόπιν δημοψηφίσματος.

Μάχη της Αγγλίας

Η αεροπορική προσβολή των βρετανικών νησιών από τη ναζιστική Γερμανία το καλοκαίρι του 1940. Η επίθεση αποκρούστηκε νικηφόρα από τη βρετανική αεροπορία και αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή ήττα του Χίτλερ.

Μεγάλη Ιδέα

Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Ι. Κωλέττη κατά τη μνημειώδη αγόρευσή του στη Βουλή στις 18/1/1844, για να δηλώσει την εθνική πολιτική της ενσωμάτωσης στο ελληνικό κράτος τουρκο-κρατούμενων περιοχών

όπου διαβιούσαν Έλληνες. Ο όρος έγινε συνώνυμος του ελληνικού α-λυτρωτισμού.

Μεγάλος Πόλεμος

Χαρακτηρισμός που είχε αποδοθεί στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο πριν από την έκρηξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Μεσσιανισμός

Η εναπόθεση των ελπίδων για διέξοδο από μια κρίση στη σωτήρια δράση υποτιθέμενων χαρισματικών προσωπικοτήτων.

Μπενελούξ (BENELUX)

Συντομογραφία της τελωνειακής ένωσης του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου (1948), από τα αρχικά γράμματα της ονομασίας των χωρών (Belgium, Netherlands, Luxemburg). Η BENELUX αποτέλε-

σε βασικό πυρήνα της πρώτης ΕΟΚ (1957).

Μπολσεβίκοι

Οι «πλειοψηφικοί» στα Ρωσικά, με βάση τους συσχετισμούς δυνάμεων στην Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Νεότουρκοι/Νεοτουρκικό Κίνημα

Νεαροί αξιωματικοί του σουλτανικού στρατού, καλλιεργημένοι και με ευρωπαϊκή στρατιωτική παιδεία. Στα τέλη του 19ου αιώνα δημιούργησαν την οργάνωση «Ένωση και Πρόοδος» με σκοπό τη δυναμική επιβολή μεταρρυθμιστικού προγράμματος στην οθωμανική κοινωνία.

Νιου Ντιλ (New Deal)

Ο όρος χρησιμοποιήθηκε από τον ίδιο τον Φ. Ρούζβελτ κατά την ανά-

Ληψη της προεδρίας των ΗΠΑ και αποδίδει το σχέδιο ανόρθωσης της αμερικανικής οικονομίας που εφαρμόστηκε από τον Αμερικανό πρόεδρο μετά τη διεθνή οικονομική κρίση του 1929-1932. Η πολιτική αυτή είχε ως κύριο χαρακτηριστικό τον κρατικό παρεμβατισμό στις φιλελεύθερες οικονομικές δομές της κοινωνίας, με σκοπό την αύξηση της παραγωγής και τη μείωση της ανεργίας.

Ολοκληρωτικό κράτος (totalitarian regime)

Το πρότυπο κρατικής οργάνωσης που επικράτησε στην Ευρώπη κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου σε διάφορες παραλλαγές. Κύρια χαρακτηριστικά του ήταν η αυταρχική άσκηση της εξουσίας, η μαζο-

ποίηση του ατόμου και η προσωπολατρία του ηγέτη.

Ορθολογισμός

Γνωστός και ως ρασιοναλισμός. Επιστημολογική μέθοδος βασιζόμενη στους κανόνες λειτουργίας της ανθρώπινης λογικής.

Παγκοσμιοποίηση

Ζητούμενο της παγκοσμιοποίησης είναι η ενοποίηση των αγορών, αλλά από πολλές πλευρές εκφράζονται επιφυλάξεις - κυρίως ότι η διαδικασία αυτή ευνοεί τις μεγάλες επιχειρήσεις και ότι, στην πράξη, επιτείνει τις κοινωνικές ανισότητες.

Παλαιό καθεστώς (ancien regime)

Το καθεστώς της απόλυτης μοναρχίας, που δέχτηκε καίριο πλήγμα από τη Γαλλική Επανάσταση.

Παλινόρθωση (restoration)

Η πολιτική της επαναφοράς της απόλυτης μοναρχίας που επικράτησε στα Συνέδρια της Βιέννης και των Παρισίων (1815).

Πανσλαβισμός/πανσλαβιστές:

Η κίνηση του πανσλαβισμού (σε έξαρση τον 19ο αιώνα), του οποίου εμπνευστής θεωρείται ο τσάρος Αλέξανδρος Γ, αποσκοπούσε στη συνένωση όλων των σλαβικών λαών των Βαλκανίων, υπό την καθοδήγηση ή και την επικυριαρχία της «Μητέρας Ρωσίας», και μέσω αυτής στην πραγματοποίηση του ρωσικού ονείρου για διέξοδο στη Μεσόγειο.

Παρακρατική οργάνωση

Οργάνωση η οποία χρησιμοποιεί τον κρατικό μηχανισμό για να δρα

παράνομα σε βάρος των πολιτών και με την κάλυψη του επίσημου κράτους.

Παρίστριες Ηγεμονίες

Άλλη ονομασία της ημιαυτόνομης Μολδοβλαχίας, η οποία απαντά στα κείμενα των εκπροσώπων του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Πιστωτικό σύστημα

Η μεταβίβαση αγαθών και χρημάτων σε μια κοινωνία μέσω οικονομικών λειτουργιών τις οποίες υποστηρίζουν οι τράπεζες.

Πόλεμος του Οπίου

Ο πόλεμος των Βρετανών εναντίον της Κίνας (1840-1842), με αφορμή την απαγόρευση από την Κίνα εισαγωγής οπίου στο έδαφος της από βρετανική εταιρεία. Με τον

«Πόλεμο του Οπίου» εγκαινιάστηκε η οικονομική εκμετάλλευση της Κίνας από τις δυτικές δυνάμεις.

Πολιτειακό ζήτημα

Ζήτημα που αφορά το είδος, τους κανόνες λειτουργίας και τους ρυθμιστές ενός πολιτεύματος.

Πολυεθνικές αυτοκρατορίες

Αυτοκρατορίες χωρίς εθνική συνοχή, αποτελούμενες από πολλές επιμέρους εθνότητες. Οι πολυεθνικές αυτοκρατορίες της Αυστροουγγαρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας διαλύθηκαν μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην Ευρώπη τα τελευταία πολυεθνικά κράτη της Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας διαλύθηκαν το 1990.

Προεδρευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία

Δημοκρατικό πολίτευμα κατά το οποίο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ως ανώτατος άρχοντας, αναδεικνύεται με έμμεση εκλογή από τη Βουλή.

Προτεκτοράτο

Ανίσχυρο και νεοσύστατο συνήθως κράτος, οικονομικά και πολιτικά εξαρτημένο («προστατευόμενο») από μια μεγάλη δύναμη.

Ρομαντισμός

Γενικότερο καλλιτεχνικό ρεύμα του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα που αναγνωρίζει το συναίσθημα ως πηγή έμπνευσης.

Ρομανόφ

Η ονομασία της τελευταίας δυναστείας των τσάρων της Ρωσίας.

Σιδηρούν παραπέτασμα (Iron Curtain)

Φράση του Άγγλου πρωθυπουργού Τσόρτσιλ που υποδήλωνε το χάσμα μεταξύ των δύο κοινωνικοοικονομικών συστημάτων της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου.

Σοβιέτ

«Συμβούλιο» στα Ρωσικά. Τα σοβιέτ ήταν εκλεγμένα κυβερνητικά συμβούλια της Σοβιετικής Ένωσης.

Σουδήτες

Ισχυρή γερμανική μειονότητα της προπολεμικής Τσεχοσλοβακίας. Ο αριθμός των Σουδητών ανερχόταν σε 3 εκατομμύρια περίπου, επί συνολικού πληθυσμού της χώρας 13 εκατομμυρίων.

Στρατοκρατικό καθεστώς

Αναφέρεται και ως «μιλιταριστικό». Καθεστώς ελεγχόμενο από τη στρατιωτική ηγεσία μιας χώρας και

διαποτισμένο από ανελεύθερες αρχές κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης.

Συλλογική ασφάλεια

Βασική αρχή ειρηνικής συνύπαρξης των κρατών στο διεθνές πλαίσιο.

Τανζιμάτ

Σύνολο πολιτικών μεταρρυθμίσεων υπέρ των θρησκευτικών μειονοτήτων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, που θεσπίστηκαν από τον σουλτάνο κατόπιν πιέσεων από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις κατά το χρονικό διάστημα 1839-1878.

Τελεσίγραφο

Διπλωματικό μέσο πίεσης ενός κράτους σε ένα άλλο υπό την απειλή της κήρυξης πολέμου.

Τρίτος Κόσμος

Το σύνολο των χωρών της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, ως προϊόν της μεταπολεμικής διαδικασίας της αποαποικιοποίησης, του εκδημοκρατισμού και της εθνικής χειραφέτησης.

Υφαλοκρηπίδα

Ο βυθός και το υπέδαφος μιας θάλασσας (π.χ. του Αιγαίου Πελάγους).

Φαναριώτες

Οι ελληνικής καταγωγής υψηλόβαθμοι διοικητικοί αξιωματούχοι του οθωμανικού κράτους, που κατοικούσαν στο Φανάρι της Κωνσταντινούπολης, τη συνοικία όπου εδρεύει το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Φολκσογκάιστ (Volksgeist: λαϊκό πνεύμα)

Συνεκτικό στοιχείο του γερμανικού έθνους, σύμφωνα με τους Γερμανούς ρομαντικούς διανοούμενους Φίχτε, Χέρντερ κ.ά. (19ος αιώνας).

Χάτι Χουμαγιούν

Επίσημο οθωμανικό έγγραφο που φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή του σουλτάνου.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

●Ακαδημαϊκή τέχνη:

Η τέχνη των Ακαδημιών Καλών Τεχνών. Μετά τα πρωτοποριακά ρεύματα του 19ου αιώνα ο όρος απο-

κτά συχνά αρνητικό περιεχόμενο και σημαίνει τη συντηρητική και συμβατική τέχνη.

● **Αρ νουβό [art nouveau (Γαλλ.), modern style (Αγγλ.), Jugendstil (Γερμ.)]:**

Καλλιτεχνικό ρεύμα (1895-1910) που εξελίχθηκε σε παγκόσμιο στυλ το οποίο επηρέασε τη ζωγραφική, την αρχιτεκτονική και τις εφαρμοσμένες τέχνες (διακόσμηση, γραφικές τέχνες κ.ά.). Κύρια χαρακτηριστικά της οι καμπύλες γραμμές, τα ελικοειδή σχήματα, που παραπέμπουν σε μίσχους και άνθη και αναπτύσσονται ασύμμετρα, η έντονη διασκομητική διάθεση και η στιλιζαρισμένη κομψότητα.

● **Άρτε πόβερα (Ιταλ arte povera = φτωχή τέχνη):**

Μορφή καλλιτεχνικής δράσης που συνδυάζει στοιχεία της μινιμαλιστικής και εννοιακής τέχνης με την τέχνη του περφόρμανς (μιας μορφής χάπενινγκ). Αξιοποιούνται «φτωχά υλικά», για παράδειγμα χώμα, πέτρες, ξύλα, εφημερίδες κ.ά., ενώ η παρουσίαση γίνεται εκτός των παραδοσιακών χώρων τέχνης, σε εργοστάσια, αποθήκες κ.ά. (δεκαετία 1970).

●Αφηρημένος εξπρεσιονισμός:

Ευρύτερο καλλιτεχνικό κίνημα αφηρημένης ζωγραφικής, που εμφανίστηκε στη Νέα Υόρκη τη δεκαετία του 1940 και έδινε προτεραιότητα στην ίδια τη διαδικασία της ζωγραφικής πράξης, καθώς και στη δυναμική λειτουργία του χρώματος.

- **Βίντεο αρτ:**

Στο πλαίσιο της εννοιακής τέχνης άρχισαν να αξιοποιούνται από τη δεκαετία του 1990, οι δυνατότητες του βίντεο μέσω του οποίου ο καλλιτέχνης παρουσιάζει τις ιδέες του στον θεατή.

- **Γερμανικός εξπρεσιονισμός:**

Κίνηση των αρχών του 20ού αιώνα που δίνει το προβάδισμα της καλλιτεχνικής έκφρασης στο χρώμα, στα έντονα περιγράμματα και στην παραμόρφωση της φόρμας ως φορέα έντονων συναισθημάτων. Με τον γερμανικό εξπρεσιονισμό συνδέονται δύο μεγάλες ομάδες πρωτοπόρων καλλιτεχνών, «Η Γέφυρα» (Die Brucke) και «Ο Γαλάζιος Καβαλάρης» (Der Blaue Reiter).

- **Δωδεκάφθογγη, σειραϊκή μουσική:**

Μουσική τεχνική που εισήγαγε ο Άρνολντ Σένμπεργκ στη σύνθεση (περίπου 1920), μέσα στο πλαίσιο της ατονικής μουσικής, αντικαθιστώντας τους παραδοσιακούς κανόνες της μελωδίας, της αρμονίας και της τονικότητας.

- **Εγκατάσταση:**

Επέμβαση του καλλιτέχνη στον χώρο με διάφορα υλικά και μέσα, που δίνουν στον θεατή τη δυνατότητα να κινείται μέσα σ' αυτόν και να τον βιώνει ως καλλιτεχνικό γεγονός. Σχετικός όρος είναι και το (καλλιτεχνικό) περιβάλλον (Αγγλ. environment) (δεκαετία 1970).

- **Εκλεκτικισμός:**

Τάση καλλιτεχνών, κυρίως στον χώρο της αρχιτεκτονικής, να ενσωματώνουν στο έργο τους στοιχεία από πολλές και συχνά διαφορετικές

μεταξύ τους τεχνοτροπίες και εποχές.

- **Εκφυλισμένη τέχνη**

Έτσι χαρακτηρίστηκε δυσφημιστικά από τους ναζί στη Γερμανία (δεκαετία 1930) κάθε μορφή σύγχρονης τέχνης που δεν ανταποκρινόταν στη ναζιστική ιδεολογία (Βαν Γκογκ, Ματίς, Πικάσο, Σαγκάλ κ.ά.).

- **Εννοιακή τέχνη (Αγγλ. conceptual art):**

Ως συνέχεια του μινιμαλισμού και του γενικότερου προβληματισμού για τη φύση του έργου τέχνης, στη δεκαετία του 1960 στις ΗΠΑ, η εννοιακή τέχνη στηρίζεται περισσότερο στις ιδέες και στις σκέψεις που βρίσκονται πίσω από τα πράγματα, ενώ επεκτείνει το πεδίο

ανάπτυξής της στον χώρο της γλώσσας και της επικοινωνίας.

- **Εφαρμοσμένες τέχνες:**

Οι γραφικές τέχνες, η διακόσμηση, ο σχεδιασμός (design) λειτουργικών και διακοσμητικών αντικειμένων, όπως επίπλων, κοσμημάτων, αντικειμένων καθημερινής χρήσης κ.ά., με σκοπό τη δημιουργία αντικειμένων με λειτουργική, αλλά και αισθητική αξία.

- **Ζωγραφική της δράσης (Αγγλ. action painting) ή χειρονομιακή ζωγραφική ή τασισμός (Γαλλ. tachisme):**

Μία από τις βασικές κατευθύνσεις του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, στην οποία δίνεται έμφαση στην κίνηση, στη χειρονομία του καλλιτέχνη και στον τρόπο με τον οποίο

αυτή αποτυπώνεται επάνω στη ζωγραφική επιφάνεια. Σχετικός είναι και ο όρος «άμορφη τέχνη» (Art Informel).

● Ζωγραφική του χρωματικού πεδίου:

Μία από τις βασικές κατευθύνσεις του αφηρημένου εξπρεσιονισμού, στην οποία το χρώμα, σε μεγάλες επιφάνειες, απηχεί τη στοχαστική και λυρική διάθεση του καλλιτέχνη.

● Ιμπρεσιονισμός:

Από τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά κινήματα του 19ου αιώνα, που επηρέασαν σοβαρά την εμφάνιση της μοντέρνας τέχνης. Στόχος των ιμπρεσιονιστών ήταν η απόδοση της οπτικής εντύπωσης των μορφών όπως πραγματικά φαίνονται, καθώς και των επιδράσεων του φυσικού φωτός σε αυτές.

- **Κινητική τέχνη (Αγγλ. kinetic art):**

Μορφή γλυπτικής που δημιουργεί κατασκευές χρησιμοποιώντας τον χώρο, το φως και την κίνηση και αξιοποιώντας τις δυνατότητες της σύγχρονης επιστήμης (δεκαετία 1950).

- **Κιτς (Γερμ. Kitsch):**

Έκφραση τέχνης ή συμπεριφοράς που χαρακτηρίζεται από την κοινοτοπία, την έλλειψη πνευματικότητας, την προσποίηση, τον γλυκερό συναισθηματισμό, την έλλειψη αυθεντικότητας και πρωτοτυπίας.

- **Κολάζ (Γαλλ. collage):**

Τεχνική επικόλλησης και ενσωμάτωσης στο έργο τέχνης διάφορων

υλικών, όπως είναι τα χαρτιά, οι φωτογραφίες, τα κομμάτια υφάσματος, τα αποκόμματα εφημερίδων κ.ά., που αξιοποιήθηκε ιδιαίτερα από τους κυβιστές και τους ντανταϊστές.

● Κονστρουκτιβισμός:

Μορφή της αφηρημένης γεωμετρικής τέχνης, που αναπτύχθηκε κυρίως σε γλυπτές και αρχιτεκτονικές κατασκευές με σύγχρονα υλικά (περίπου 1913), προετοιμάζοντας το έδαφος για τη Σχολή του Μπιάουχους.

● Κυβισμός:

Κίνημα των αρχών του 20ού αιώνα (1907) που ανέτρεψε ό,τι επικρατούσε μέχρι τότε ως προς την απεικόνιση της φύσης και αποτέλεσε αφετηρία για πολλά άλλα ρεύματα και γενικότερα για την ανάπτυξη

της αφαίρεσης στην τέχνη. Οι κυβιστές ζωγράφοι και γλύπτες ανάγουν τις μορφές στα βασικά γεωμετρικά σχήματα, τις διασπούν σε πολλαπλά επίπεδα και δίνουν τη δυνατότητα ολόπλευρης απεικόνισης τους.

● Μαζική κουλτούρα:

Το σύνολο των αντιλήψεων, των συμπεριφορών και των προτύπων ζωής που συνδέονται με τους σύγχρονους τρόπους εκπαίδευσης, ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, άθλησης κτλ. και απευθύνονται σε πολύ μεγάλα τμήματα του πληθυσμού των βιομηχανικά ανεπτυγμένων κοινωνιών. Η δύναμη των μαζών και τα νέα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς, όπως π.χ. η μόδα, εκτόπισαν σταδιακά τον λαϊκό πολιτισμό, την αισθητική και τις αξίες του.

- **Μεταϊμπρεσιονισμός:**

Κίνηση που αναφέρεται στην υπέρβαση του ιμπρεσιονισμού από καλλιτέχνες όπως ο Σεζάν, ο Βαν Γκογκ, ο Γκογκέν, ο Σερά, οι οποίοι επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του θέματος και των μορφικών αξιών.

- **Μεταμοντερνισμός (στην τέχνη):**

Αντίδραση στα αυστηρά πλαίσια των πρακτικών του μοντερνισμού με την υιοθέτηση πολλών διαφορετικών στιλ, θεμάτων και εκφραστικών μέσων του παρελθόντος για τη δημιουργία νέων σύγχρονων μορφών. Ο μεταμοντερνισμός συνδέεται σε κάποιες περιπτώσεις και με την τάση καλλιτεχνών απλώς να προσαρμόζονται στις εκάστοτε α-

νάγκες του κοινού και να εντυπωσιάζουν, χωρίς να ακολουθούν βασικές αρχές.

- **Μινιμαλισμός:**

Τάση που επικράτησε τη δεκαετία του 1960 κυρίως στις ΗΠΑ, με τη δημιουργία τρισδιάστατων έργων με κύριο χαρακτηριστικό τον αυστηρό περιορισμό της φόρμας σε απλά πρωτογενή και επαναλαμβανόμενα σχήματα, όπως για παράδειγμα ο κύβος, χωρίς καμιά αναφορά σε συμβολισμούς.

- **Μοντερνισμός, μοντέρνα τέχνη, πρωτοπορία:**

Οι τάσεις και τα κινήματα στην τέχνη που αναπτύχθηκαν από τα μέσα του 19ου έως και τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα (μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο), κοινό χαρακτηριστικό των οποίων ήταν η κα-

τάργηση όλων των παραδοσιακών κανόνων και αρχών και η υιοθέτηση νέων μορφών έκφρασης.

●Μοντερνισμός ή νεωτερικότητα (στη φιλοσοφία):

Όρος που αναφέρεται στο περιεχόμενο των πνευματικών αναζητήσεων από τον Διαφωτισμό έως τον 20ό αιώνα, βασικό χαρακτηριστικό των οποίων είναι η πίστη στη δύναμη της λογικής και στη δυνατότητα συνεχούς προόδου.

●Μπαουχάους (Γερμ. Bauhaus = οίκος δόμησης):

Σχολή που ιδρύθηκε από τον Βάλτερ Γκρόππιους στη Βαϊμάρη, μεταφέρθηκε αργότερα στο Ντεσάου και διαλύθηκε από το ναζιστικό καθεστώς το 1933. Σκοπός της ήταν η ενοποίηση της αρχιτεκτονικής, της ζωγραφικής και της γλυπτικής με

ΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ Η ΣΤΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΩΝ (ΤΕΧΝΙΚΩΝ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ. Η ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΣ ΕΠΠΑΙΞΕ ΗΓΕΤΙΚΟ ΡΟΛΟ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΡΝΟΥ, ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΤΙΛ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ.

● Νεοκλασικισμός:

Καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό κίνημα που κυριάρχησε από τα τέλη του 18ου έως και τις αρχές του 19ου αιώνα, με βασική επιδίωξη την αναβίωση του ύφους και των αισθητικών κανόνων του κλασικισμού, των στοιχείων δηλαδή που χαρακτηρίζουν την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή τέχνη (λογική οργάνω-

νωση, σαφήνεια, μέτρο, ισορροπία, λιτότητα, ηθικό ύψος κ.ά.)

- **Νέο κύμα (Γαλλ. nouvelle vague):**

Κίνηση ανανέωσης του γαλλικού κινηματογράφου που εμφανίστηκε δυναμικά στα τέλη της δεκαετίας του 1950, με την απόρριψη των κλασικών κινηματογραφικών κανόνων και την ανάδειξη του ρόλου του σκηνοθέτη ως του δημιουργού εκείνου που απομονώνει και ερευνά τα σημαντικά προβλήματα της εποχής.

- **Νεοπλαστικισμός:**

Θεωρία που υποστηρίχθηκε από τον Πιτ Μοντριάν και την ομάδα «Ντε Στιλ» (1920), σύμφωνα με την οποία η τέχνη πρέπει να χρησιμοποιεί ως εκφραστικά μέσα μόνο τα απλά βασικά χρώματα στην καθαρή

τους μορφή, σε γεωμετρικές συνθέσεις που βασίζονται αποκλειστικά στα ορθογώνια σχήματα.

- **Νεορεαλισμός:**

Κινηματογραφική «σχολή» που διαμορφώθηκε στη μεταπολεμική Ιταλία, με σκοπό να καθρεφτίσει με κοινωνική ευαισθησία, χωρίς ίχνος ρομαντισμού ή ωραιοποίησης, τα δραματικά γεγονότα της ωμής πραγματικότητας και να αναδείξει τους ασήμαντους καθημερινούς χαρακτήρες που ζουν και αγωνίζονται μέσα σ' αυτήν.

- **Ντανταϊσμός (Γαλλ. dada = ξύλινο παιδικό αλογάκι):**

Φιλολογική και καλλιτεχνική κίνηση (1916) που στράφηκε βίαια εναντίον των παραδοσιακών αξιών του πολιτισμού, προβάλλοντας το παράλογο, το παράδοξο και το τυχαίο.

● **Όπ(τικά) αρτ (Αγγλ. optical art):**

Μορφή ζωγραφικής ή γλυπτικής που χρησιμοποιεί οπτικά φαινόμενα για τη δημιουργία έργων τα οποία φαίνονται ότι πάλλονται ή κινούνται (δεκαετία 1960).

● **Παρνασσισμός:**

Λογοτεχνικό κίνημα που στόχευε στην αντικειμενική ποίηση, στην ακρίβεια της έκφρασης και την τελειότητα της μορφής (μέσα 19ου αιώνα).

● **Ποπ αρτ (Αγγλ. pop, popular art = λαϊκή τέχνη):**

Μορφή παραστατικής τέχνης που εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1950 και αντλεί τα εκφραστικά της μέσα από στοιχεία της λαϊκής κουλτού-

ρας και του καταναλωτισμού της σύγχρονης βιομηχανικής εποχής, όπως για παράδειγμα αναλώσιμα αντικείμενα καθημερινής χρήσης, διαφημίσεις, κόμικς, φωτογραφίες κ.ά.

● **Ready-made (= έτοιμο αντικείμενο):**

Αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μαζικής παραγωγής που αποξενώνονται εντελώς από τη λειτουργικότητά τους και αποκτούν καλλιτεχνική υπόσταση σε έργα καλλιτεχνών του ντανταϊσμού ή της ποπ αρτ.

● **Ρεαλισμός:**

Καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό κίνημα του 19ου αιώνα που αναπτύχθηκε ως αντίδραση στον ρομαντισμό και τον ιδεαλισμό, με στόχο

την ακριβή αποτύπωση της σύγχρονης καθημερινότητας, χωρίς διάθεση εξιδανίκευσης και ωραιοποίησης.

●Ρομαντισμός:

Καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό κίνημα που εμφανίστηκε από τις αρχές του 19ου αιώνα ως αντίδραση στον νεοκλασικισμό και τον θετικισμό, προβάλλοντας τη σημασία του υποκειμενικού και τον ρόλο του συναισθήματος, της φαντασίας και του ονείρου. Οι ρομαντικοί προέβαλλαν ιδιαίτερα θέματα που συνδέονταν με τη φύση, τον έρωτα, τον ηρωισμό, τη μεσαιωνική και τη λαϊκή παράδοση.

●Σοσιαλιστικός ρεαλισμός:

Μορφή του ρεαλισμού που καθιερώθηκε ως επίσημη τέχνη της Σοβιετικής Ένωσης (1932), με στόχο

να γίνει κατανοητή από όλους και να προκαλέσει τον θαυμασμό για τα έργα του κομμουνιστικού καθεστώτος.

● **Σουπρεματισμός (Λατ. supremus = υπέρτατος, ανώτατος):**

Μορφή της αφηρημένης γεωμετρικής τέχνης (1913) που βασίστηκε μόνο σε απλούστατα σχήματα, όπως ο κύκλος, το ορθογώνιο, το τρίγωνο και ο σταυρός, για να εκφράσει την υπέρτατη πραγματικότητα, που είναι το καθαρό αίσθημα.

● **Σουρεαλισμός:**

Λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό ρεύμα (1924) το οποίο, με αφετηρία το κίνημα του ντανταϊσμού και τις ψυχιατρικές έρευνες του Φρόυντ, αναζή-

τησε τρόπους καλλιτεχνικής έκφρασης του κόσμου του ασυνειδήτου και των ονείρων, αξιοποιώντας το στοιχείο του τυχαίου και του αυτοματισμού.

●ΣΤΙΛ:

Το σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της καλλιτεχνικής έκφρασης ενός ή περισσότερων δημιουργών, το ύφος.

●Συμβολισμός (στην ποίηση):

Λογοτεχνικό ρεύμα, σύμφωνα με το οποίο τα πράγματα έχουν αξία μόνο ως σύμβολα ιδεών και συναισθημάτων (τελευταίες δεκαετίες 19ου αιώνα).

- **«Τέχνες και χειροτεχνίες»
(Αγγλ. arts and crafts):**

Κίνηση που συνδέεται με τις εφαρμοσμένες τέχνες των οποίων την ανάπτυξη υποστήριζε ένθερμα, προκειμένου να εξαλειφθεί η ασχήμια των προϊόντων της μαζικής βιομηχανικής παραγωγής (τελευταίες δεκαετίες 19ου αιώνα).

- **Φοβισμός (Γαλλ. fauve = άγριο θηρίο)**

Το πρώτο από τα πρωτοποριακά κινήματα στη ζωγραφική του 20ού αιώνα, βασίζεται στη χρήση τολμηρών χρωμάτων και έντονων περιγραμμάτων, που δεν ανταποκρίνονται στη φυσική πραγματικότητα.

- **Φουτουρισμός:**

Ιταλικό λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό κίνημα (1909) που είχε ως στόχο

τη δημιουργία μιας τέχνης που θα εκφράζει τον δυναμισμό και την ένταση της νέας εποχής, της μηχανής και της ταχύτητας.

- **Φυσική επιλογή**

Σύμφωνα με τη θεωρία της φυσικής επιλογής του Δαρβίνου, στην πορεία εξέλιξης των έμβιων όντων επιβίωσαν μόνο τα ευπροσάρμοστα και τα ανθεκτικότερα.

- **Φωτογραφικός ρεαλισμός:**

Τάση που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 και είχε ως στόχο την ακραία αληθοφάνεια της εικόνας με την πιστή αναπαράσταση της μορφής, συνήθως με την άμεση αντιγραφή φωτογραφιών

- **Χάπενινγκ (Αγγλ. happening = συμβάν)**

Χαλαρά δομημένη παράσταση ή σειρά συμβάντων, που επιδιώκει συχνά την ουσιαστική και βιωματική συμμετοχή του θεατή (δεκαετία 1960).

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Βερέμης Θάνος - Κολιόπουλος Γιάννης, Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα, Καστανιώτης, Αθήνα 2006.

Βερέμης Θάνος - Κρεμμυδάς Βασίλης, Ο σύγχρονος κόσμος, Γνώση, Αθήνα 1982.

Δερτιλής Β. Γιώργος, Ιστορία του ελληνικού κράτους, 1830-1920, τόμοι 2, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2006.

**Ιστορία του Ελληνικού Έθνους
(συλλογικό), τόμοι ΙΑ'- ΙΣΤ, Εκδοτική
Αθηνών, Αθήνα 1978.**

**Κολιόπουλος Σ. Ιωάννης, Νεώτερη
Ευρωπαϊκή Ιστορία, 1789-1945.**

**Από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι
τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, Βάνιας,
Θεσσαλονίκη 1993.**

**Ντέικιν Ντάγκλας, Η ενοποίηση της
Ελλάδας, 1770-1923, μτφρ. Α.**

Ξανθόπουλος, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1989.

**Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, Η ελ-
ληνική εξωτερική πολιτική, 1900-
1945, Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
Αθήνα 1992.**

**Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, Η ελ-
ληνική εξωτερική πολιτική, 1945-
1981, Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
Αθήνα 2001.**

Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, Η οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας. Ιστορική επισκόπηση, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1996.

Σβορώνος Νίκος, Επισκόπηση Νεοελληνικής Ιστορίας, Θεμέλιο, Αθήνα 1985.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου, Πατάκης, Αθήνα 2001.

Asimov Isaac, Το χρονικό των επιστημονικών ανακαλύψεων, μτφρ. Γ. Μπαρουξής - Ν. Σταματάκης, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης 2004.

Berstein Serge - Milza Pierre, Ιστορία της Ευρώπης, μτφρ. Μιχ. Κοκολάκη, τόμοι 3, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997.

Clogg Richard, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας, 1770-1990, Ιστορητής, Αθήνα 1995.

Gombrich E.H., Το χρονικό της τέχνης, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994.

Το εικονογραφικό υλικό του Βιβλίου αντλήθηκε από έργα των παρακάτω εκδοτικών οίκων:

**Αδάμ Καστανιώτης Περισκόπιο
Hachette Education**

Αιγόκερως Κέδρος Πλέθρον Klett

Αλεξάνδρεια

Konemann/Ελευθερουδάκης

Ποταμός Oxford University Press

Βάνιας Κωστόπουλος Κ. Πυρσός

Stadium Printing House

Γνώση Μαλλιάρης-Παιδεία

Σαββάλας

**DeAgostini Hellas Μανιατέας
Ταξιδευτής**

**Εκδοτική Αθηνών Μέλισσα
Τυπωθήτω - Γ.Δ Δαρδανός**

**Εκδοτική Ελλάδος Νεφέλη
Τροχαλία**

**Ελληνικά Γράμματα Παπαδήμα
University Studio Press**

**Επιλογή/ Θύραθεν Πάπυρος
Υποδομή**

**Ειρήνη Παρατηρητής Φιλιππίδης
Θεοδώρου Α. Πατάκης Φυτράκης -
Τύπος**

**Επίσης εικόνες αντλήθηκαν από τις
εφημερίδες «Η Καθημερινή», «Το
Βήμα», «Το Έθνος», «Η Ημερησία»,
καθώς και από εκδόσεις της Βου-
λής των Ελλήνων, της Γενικής
Γραμματείας Νέας Γενιάς, του Γενι-
κού Επιτελείου Αεροπορίας - Υπη-**

ρεσίας Ιστορίας Πολεμικής Αεροπορίας, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ιδρύματος Ν.Π. Γουλανδρή, του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου της Ελλάδος και του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, του Μουσείου Μπενάκη και του ΟΕΔΒ.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

<http://www.culture.gr>

Κόμβος του Υπουργείου Πολιτισμού της Ελλάδας, Μουσεία, Μνημεία και Αρχαιολογικοί Χώροι της Ελλάδας

<http://www.cyprus.gov.cy>

Ιστοσελίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κυπριακή Ιστορία και Πολιτισμός

<http://europa.eu>

Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

<http://ime.gr>

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Ελληνική Ιστορία

<http://www.jmg.gr>

Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος

<http://www.jmth.gr>

Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης

<http://www.parliament.gr/paligenesia> Βουλή των Ελλήνων, Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας

<http://www.pi-schools.gr>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

<http://www.yperth.gr>

ΥΠΕΠΘ

<http://www.pi-ac.cy>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

<http://www.mfa.gr>

Κόμβος του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας

<http://www.elia.org.gr>

Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 11^{ου}

ΤΟΜΟΥ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι προκλήσεις του 21ου αιώνα.....8

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΡΩΝ.....83

**ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ,
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕ-
ΧΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ.....112**

**ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΒΙ-
ΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....136**

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ.....141